آمڙ جو عڪس

ڪملا ٻتاڻي

اَمڙ جو عقص

(ڪھاڻيون)

ڪملا بتاڻي

پنڪج پبليڪيشن
اجمير

تعارف

ڪملا ٻناڻيءَ جي ڪھاڻين جو پنجون گل دستو 'امڙ جو عقص' اسان جي ھٿ ۾ آھي.
ھن جي ڪھاڻي سنگرھ جون ڇپيل رچنائون آھن:- ١. پرائي درد جو احساس-١٩٨٤، ٢. ھڪ ٻيو مسيھا-١٩٨٧، ٣. نئين زندگي-١٩٩٥، ٤. انسانيت جي راھ-١٩٩٩، ٥. امڙ جو عقص-ھن سال
ھن جي سيني رچنائن ۾ ناريءَ جي وجود لاءِ اُدما ۽ زماني جي ھلندڙ وقت جي رفتار سان نواڻ پڻ شامل آھي. ھن جون ڪھاڻيون سماج جي اوڻاين ۽ تنگ دليءَ جي پردافاش ڪري پاٺڪن کي ھر سوال جي جواب ڳولھڻ جي جگياسا ۽ پريرڻا سان گڏ ناريءَ جي جاڳرتيءَ لاءِ خاص آواز اُٿارڻ ۽ اڳتي وڌڻ جي پريرڻا جو سنديش ڏين ٿيون.

ڪملا جون ڪھاڻيون آڪاش واڻي جئپور تان بہ پرسارت ٿينديون رھنديون آھن ۽ ھن کي سنڌي اڪادمين طرفان انعام بہ عطا ڪيا ويا آھن. جيڪي ليکڪا جي من جي ترق، جوش ۽ جذبو بيان ڪن ٿيون. ليکڪا جي من ۾ سماج جي سڏاري، ناري پاترن ڏانھن انياءُ کي تڙي ڪڍڻ جي احساس کي قلم جي طاقت سان زلزلو اُٿارڻ، جاڳرتي ڦھلائڻ ۽ نيايہ جي ناراضيءَ ۾ توري سون وانگر ڪسوٽيءَ تي کرو ٿيڻ جي ڪوشش ڪئي آھي. مان ھن جي ساھتيہ ڏانھن چاھہ، لاڙو ۽ لگن ڏسي ھن کي داد ٿو ڏيان ھڪ سني گرھڻيءَ سان گڏ ھوءَ ھڪ سڦل ليڪچرار بہ رھي آھي، تہ بہ ليکڪا جو پارٽ سڦلتا سان نباھيندي ٿي اچي. مان ھن جو ھم سفر ھن جي قدم سان قدم ملائي ھلڻ ۾ سدا ھن سان گڏ آھيان ۽ سندس روشن آئيندھ جي ڪامنا ٿو ڪيان

-ڪشن ٻناڻي.

ٻه اکر

ليکڪ سماج جو مکيه انگ آهي. سنڌس انيوَ سماج ۾ جيڪي اڻ وڻنڌڙ قصا يا گهٽنائون ٿين ٿيون سي هن جي ذهن ۾ چوٽ رسائي هن جي قلم کي لکڻ جي طاقت ٿيون بخشين. پنهنجي احساس کي هو من جي گهُٽن کي گهٽ ڪرڻ لاءِ پرزور ڪوشش سان جيئن چترڪار چٽ چٽي پنهنجي ڪلپنا کي ساڪار ٿو ڪري تيئن ليکڪ به حقيقي سطح تي ڀِي انهن اڻ سهنڌڙن چٽن کي قلم بڌ ڪري سماج جي سامهون پنهنجي اثردار نوح ۾ ظاهر ڪري رکي ٿو. جيڪو جيترو قوبط رکي ٿو ۽ دل تي ڪهاڻيءَ جو اثر ٿو ڇڏي اهو اوترو ئي مقبول ليکڪ تسليم ڪيو ٿو وڃي.

ڪملا ٻناڻيءَ جون ڪهاڻيون به سماج جي ’ڪرسمن‘ اچ جي ٿهيءَ ۾ سُٺن سنسڪارن جي اٿاٽ ۽ اِستري پاترن جي وجود جي اٿاٽ تي ڪافي ڪجھ لکيو آهي. هن مجموعي ’امڙ جو عقص‘ ۾ هڪ وڏوا ٻيڌڙيءَ جي ڪهاڻي دل تي چوٽ رسائڻ بنا نٿي رهي سگهي جنهن ۾ سڄي عمر پورهيو ڪري پٽن کي جوان ڪرڻ کان پوءِ به انهن جي زميداري پٽن جي ڪُلهن تي نه پر ماءُ جي ڏٻرن ڪُلهن تي آهي. اچ به جوان پٽ اَوگُڻن ۾ غلطان تي ماءُ ڏانهن لاپرواهه آهن. پر ماءُ آهي ميڻ جيڪا مزوري ڪري به انهن جو پيٽ شانتيءَ سان پالي رهي آهي. اِهو قصو هڪ نه پر سڀ هنڌ دهرايو پيو

AMAR JO AKS

(Short Stories)

By :
Smt. KAMLA BUTANI
Rtd. Lecturer : S. Ed.
AJMER

First Edition : 2004

Price Rs. 60/- Only

Published By :
PANKAJ PUBLICATION
E-19, U.I.T. Colony,
Naka Madar, Ajmer.
Ph. 2671743

Printed By :
Parwati Printing Press
180/6, Shanti Nagar, Bhang Baori,
Post Box No. 230, Ajmer-300501

Phone : 2461291 (O), 2460231 (R)
Mobile : 98280-80154

Published with Partial Financial aid
of Sindhi Academy Rajasthan

کي اُجاگر ڪرڻ سان ئي پاڙهين تي ويندو. اِستري پاترن کي انهن جي خاص ضرورت آهي.

اڄ ليکڪا کي لکندي ڪافي وقت ٿيو آهي هن قدم در قدم اڳتي ئي وڌايو آهي. راجستان سنڌي اڪادميءَ پاران هن کي ڪهاڻين تي اکل يارت ۽ راجستان سطح تي انعام به ملي چڪا آهن، انهن مان ظاهر آهي ته هوءَ ڪنهن سُڃاڻپ جي محتاج نه آهي.

هن جي ڪهاڻين ۾ احساس ۽ دِلي درد جي گنجائش وڌندي ٿي وڃي. پاڻ کي پنهنجي ڪهاڻين ۾ اِئين لهرن ۾ لوڙهيندي ٿي وڃي جو جيستائين ڪهاڻي پوري نه ٿي ٿئي هو اڌوري نٿو ڇڏي ۽ دل تي ڪجهه ڪهاڻيءَ جو اثر به ڏسڻ ۾ اچي ٿو. ليکڪا قلم آزمائڻ سان ئي پنهنجي سُڃاڻپ پاڻ قائم ڪئي آهي، ان ۾ ڪو شڪ نه آهي. چوندا آهن ته ’همٿي مردان مددي خدا‘ وانگر ليکڪا جو نظريعو سماج جي سُڌار جو اِطفاق ٿو رکي. جتي محنت ۽ آتم وشواس آهي اُتي ئي اِنسان ڪنور منزلون به لتاڙيندو اڳيان وڌي ٿو. ليکڪا جي سڦلتا جي ڪامنا ڪندي مونکي ايترو ئي چوڻو آهي ته هوءَ اڳتيي ۽ اڳتي وڌندي رهي ۽ پاڻکن کي ڪهاڻيون پڙهائيندي رهي.

ڀڳوان اٺلاڻي

اڳوڻو صدر، راجستان سنڌي اڪادمي، جئپور
ڪنوينر، سنڌي صلاحڪار سمتي گيان پيٺ پرسڪار، دهلي

وڃي. ’نانڪ دکيا سڀ سنسار‘ ڪهاڻي ته اڄ جي ٿهيءَ جي سوارٿ پاونا ۽ سنسڪارن کان دور ٿي پيءُ کي دل تي اهڙي چوٽ ٿي رسائي جو پيءُ جو اؤلاد ڏانهن موهه ڀنگ ٿي ٿو وڃي جيئن والمڪيءَ جو ڪٽنب ڏانهن موهه ڀنگ ٿي ويو هو.

ليکڪا جون ڪهاڻيون گهڻني پٽر، پتريڪائن ۾ شايع ٿينديون رهنديون آهن جن ۾ صحتمند سِکيا جو ئي مکيه اُديش هوندو آهي. ليکڪا رٽاير ماڻهن کي نکمٽو نه رهڻ ۽ جيون ۾ ڪو سالم ڪم ڪرڻ جي همٿ ’جيون جي سُرهاڻ‘ ڪهاڻيءَ ۾ ڏني آهي جيڪا سيني کي پڙهي ڪونه ڪو سالڊ ڪم ڪرڻ جي پريرڻا ٿي ڏئي. سماج جي سطح تي حقيقت پکيڙڻ واريون پختيون ڪهاڻيون لکي ليکڪا اهو ثابت ڪري ڇڏيو آهي ته هن کي حالتن جي سامهون نراس ٿي انهن کان دور ڀڄڻ جي ڪوشش نه ڪرڻي آهي جيئن ته ’شانتيءَ جي تلاش‘ ۾ من جي شانتي ضروري آهي نه ڪ ماحول جي. همٿ سان ڪم وٺڻ سان انت سُهيلو ٿو ٿئي. اِستري پاترن لاءِ ليکڪا جي همدردي يا پريرڻا جي چاهه سدا رهي آهي جيئن ’هن جو وجود‘ ۾ ڏيکاريو ويو آهي ته ڪِردار پنهنجي ڀهوبوتي ۽ لياقت، لائقيءَ سان ڪيئن ٿي پنهنجو وجود ڳولهي سڄي گهر جي دلين تي راڄ ڪري جيئن اشوڪا دي گريٽ، ڇيو هو ته تلوار سان راڄ نٿو جيتي سگهجي جيستائين دليون نه جيتيون آهن. اهو ڪم شانتيءَ سان پنهنجي ڳُڻن

نانڪ دُکيا سڀ سنسار

گذريل ستن ڏينهن جي بيماريءَ ئي جڻ هن جي دنيا الٽ پلٽ ڪري ڇڏي هئي. سڄي زندگيءَ جو حساب لڳائيندي هن محسوس ڪيو ته جنهن ڪٽنب جي خوشيءَ لاءِ هو مرگهترشنا ۾ صبوح کان شام تائين ڪم ڪندي به ٿڪجندو ڪونه هو اهو ئي اڄ واريءَ تي ڍير ٿيو پيو آهي. نار جي ڏڳي وانگر وهندي پاڻ کي هن جن بندنن ۾ ٻڌو هو اَڄ اُهي ئي ٻندن مرگهه جي ڄار مان نڪرڻ لاءِ ڇٽپٽائڻ لڳا.

جيرامداس پاسو ورايو، هُن جي اکين ۾ ڳوڙها تري آيا سوچڻ لڳو ته والمڪيءَ وانگر جنهن ڪٽنب لاءِ هن تن، من، ڌن ارپڻ ڪري ايندڙ وقت لاءِ سُنهرا سپنا اڏيا هئا سي هڪ ئي جهٽڪي سان چور-چور ٿي ويا. سچ جو آئينو جڻ سچ اجاگر ڪري هن کي ويچارا ڏئي رهيو هو.

جيرامداس پاسو ورايو ۽ وري سوچ ۾ ٻڏي ويو. ست ڏينهن اڳ هن جو سنسار ڪيڏو نه سُکي ۽ خوش حال هو. ماضيءَ جي يادگيرين هن کي پنهنجي آغوش ۾ سميٽي ورتو...

.....ٽيبل تي ناشتو تيار آهي. صبوح جا نو وڳي چڪا آهن. جيرامداس صوف جو قطرو ڪڻي چڪ پائي ڪائي رهيو آهي. پر ۾ هن جي ارڌانگني شانتي چانهن ڪوپ ۾ پائي

سلسلو

جيرامداس- ها-ها ڇو نہ مان آفيس جي ڪار ۾ هليو ويندس.

ڪامني- 'او ڊئڊي' يو آر سو سويٽ، (خوشي مان ٽپ پائي پيءُ جي ڪرسيءَ پنيان وڃي پيءُ جي ڳلي ۾ ٻانهون وجهي خوشي ظاهر ٿي ڪري.

راجو بہ پنهنجو منهن چوري ٿو، 'ڊئڊي اسان جو ڪاليج گروپ ايڊيوڪيشنل ٽوئر تي اجنتا ايلورا جون غفائون ڏسڻ آئوٽنگ تي وڃي رهيا آهن. جيڪر توهان آگيا ڏيو تہ مان بہ...

جيرامداس- ها-ها ڇو نہ خوشي سان.

'پوءِ تہ ڊئڊ مونکي هڪ هزار روپين جي ضرورت پوندي.' ڪلي ڪري، 'ها-ها تون پنهنجي ماءُ کان وٺج' جيرامداس اٿندي، 'چڱو.'

ايتري ۾ وڏو پٽ راجيش جنهن جي ڪجهہ ڏينهن اڳ ئي شادي ٿي آهي، 'ڊئڊي اسان کي گوئا جون ٽڪيٽون بڪ ڪرائڻيون آهن.'

'ڪهڙن ڏينهن لاءِ؟'

'ڏهن ڏينهن لاءِ.'

'ٺيڪ آهي.'

'ڊئڊي اسان کي پنجويهن هزار روپين جي ضرورت پوندي.' پنهنجو بريف ڪيس کولي چيڪ بڪ ڪڍي سائين ڪري ڏيندي، 'هان وٺ ٽيهہ هزار، پرديس ۾ ڪم ايندءِ.'

راجيش خوش ٿيندي، 'ٿينڪس آلوٽ ڊئڊي.'

رهي آهي. ان وقت جيرامداس جا ٻئي جوان پٽ ۽ هڪ ڌيءُ فيشن پريڊ پريل ڪپڙن ۾ فلمي انداز ۾ ڊائننگ هال ۾ حاضر ٿا ٿين، گڊ مارننگ ڊئڊي، ٿئي چئي ڪرسيون ٿا والارين.

جيرامداس مٺي مسڪان اڇلائيندي، ويري ويري گڊ مارننگ مائي چلڊرن. چئي جڻ سيني جي آجيان تو ڪري.

جيرامداس صبوح جي ناشتي تي ٽئي ٻارن سان گڏ جي سگهندو آهي. سڄو ڏينهن هو ڪم ۾ ايڏو ٻڌو پيو هوندو آهي جو رات جو به دير سان گهر موٽندو آهي. مطلب ته هو 'بزي پرسنلٽي' آهي. ان ڪري هن مهل ٽئي ٻار پنهنجون فرمائشون هن جي اڳيان رکي پوريون ڪرائيندا آهن. هونئن به صبوح جي وقت موڊ به سٺو هوندو آهي پوءِ ڇو نه ان جو فائدو کنيو وڃي.

ڪامني- (بريڊ تي ٻٽر هڻندي) ڊئڊي اسان جي ڪاليج ۾ ساليانى جلسي لاءِ تياري شروع ٿي ويئي آهي. مان به انگلش ڊراما ۾ پارٽ ورتو آهي.

جيرامداس- ويري گڊ

ڪامني- ان ڪري رهرسل لاءِ ڏهه پندرهن ڏينهن مونکي وقت تي ڪاليج وڃڻو ۽ اچڻو پوندو. ڊئڊي پليز توهان پندرهن ڏينهن لاءِ ڪار منهنجي ڊسپوزل تي ڇڏي ڏيو ته مونکي تڪليف نه ٿيندي.

ڪري رهي آهي. هن کي آس پاس جي ڪا سڌ نہ آهي. اهو هن جي روز جو هشر آهي. ميوزڪ سان گڏ هوءَ ڏسڪو ڊانس بہ ڪري رهي آهي.

ٻئي ڪمري ۾ راجو پنهنجي ڪِرڪٽ جو بخار ناپي رهيو آهي. راجوءَ تي ڪرڪٽ جو شونق ايتري قدر غالب آهي جو ڪاليج هن لاءِ ڪرڪيٽ جو ميدان آهي تہ گهر بہ ڪرڪٽ جو مئدان. ٽي وي تي هو ڪرڪٽ ميچ ڏسي رهيو آهي. وقت بہ وقت جوش ۾ اچي، 'ياهہ سڪسر' 'واهہ چونڪو' جا آواز هن جي منهن مان نڪري رهيا آهن. هو ڪاليج ۾ هيرو آهي پر پڙهڻ ۾ زيرو. ڪاليج تائين پهچايو اٿس پيءُ جي ناڻي.

ٽئين ڪمري ۾ راجيش پنهنجي نئين نويلي ڪنوار سان انڪيليون ڪري رهيو آهي. در بند هوندي بہ ٻنهي جا ٽهڪ در مان ڇٽي ٻاهر پٽس جي ڪنن تائين پهچي رهيا آهن.

جيرامداس پاڻ کي هڪ خوش قسمت انسان سمجهي رهيو آهي. وقت جي رفتار سان هن جا ٻار برابر قدم وڌائيندا اڳتي وڌي رهيا آهن، ان لاءِ هن کي هنن تي فخر آهي.

جيرامداس آفيس ۾ وڏي عهدي تي آفيسر آهي. آفيس ۾ بہ هن جي خوش فهميءَ نرم وهنوار ڪري هن جي ناموس آهي. سڀ ڪم پنهنجي رفتار سان سٺي طرح

جيرامداس خوش ٿيندي هلڻ ٿو لڳي. هن کي خوشي آهي تہ هن جا ٻار خوش آهن. هو ٻارن کي انگريزي اسڪولن ۽ ڪاليجن ۾ پڙهائي رهيو آهي جيئن هو دنيا جي ڊوڙ ۾ پٺتي نہ رهجي وڃن. ان لاءِ هو هزارين رپيا هر مهني هاري رهيو آهي. هو هنن جي روشن آئيندہ جي اميد ۾ آهي.

روز آفيس وڃڻ کان اڳ جيرامداس پنهنجي ٻڍڙي ماءُ جي ڪمري ۾ وڃي پيري پوندو آهي ۽ هن جو حال چال پڇندو آهي، 'امان ڪيئن نيڪ آهين؟'

ٻڍڙي، 'ها پٽ' خوش ٿي پٺي تي ٿپوريس.

'امان توهان کي ڪنهن شئہ جي ضرورت هجي تہ شام جو ونندو اچان.'

'نہ پٽ تو هوندي مونکي ڇا کپي؟'

جيرامداس خوش آهي تہ هن جي ماءُ بہ خوش آهي.

جيرامداس کي مٿيون نظارو ڏسندي جهوٽو اچي ٿو وڃي. شانتي اچي ٿي هن کي اٺاري هان ونو هيءَ گوري وٺي پوءِ سمهين پئو.'

گوري وٺي هو وري مازيءَ جي يادگرين ۾ غوطا ٿو لڳائڻ لڳي.

رات جو جيرامداس دير سان گهر موٽندو آهي، روٽي کائي، ٻارن جي ڪمرن جي ٻاهران ئي جائزو وٺندو آهي.

ڪامنيءَ جي ڪمري ۾ اسٽيريو تي انگلش ڌُن جو ميوزڪ هلي رهيو آهي، ڪامني انگلش ميڊيم ۾ گريجوئيشن

چاڙهو نہ ڏنو تہ پاڻ بوٿو بارڻ جو اپاءُ ڪيائين. هن پنهنجي وشواس پاتر آفيس اسسٽينٽ کي فون ڪري هدايت ڪئي تہ جلد بہ جلد آفيس جي ڪار ۾ بہ ماڻهو وني گهر پهچي.

پندرهن منٽن ۾ ڪار در تي بيٺي هئي. جيرامداس کي لڳو هن جو سرير سُن پيو ٿيندو وڃي ۽ هو بيهوش ٿي ويو.

اسپتال ۾ امرجنسيءَ ۾ هن جو بلڊ پريشر چيڪ ڪيو ويو، ايڪسري ورتا ويا ۽ ئي سي جي ڪرائي ويئي. هن کي انسينٽو ڪيئر يونٽ ۾ رکيو ويو.

جڏهن هو هوش ۾ آيو هن ڏٺو تہ هن جي نڪ ۾ آڪسيجن جي نلي ۽ هٿ ۾ ڊرپ چاڙهي هن کي چرڻ پرڻ کان قابو ڪري ڇڏيو ويو آهي.

جيرامداس سمجهي نہ پيو سگهي تہ جهٽ پٽ هيءُ ڇا ٿي ويو؟ ڪالهہ تائين تہ هو تندرست هو ۽ آفيس پئي ويو. هن کي پنهنجي تندرستيءَ تي ڏاڍو ناز هو. پنهنجي اصلي عمر کان هو گهٽ ئي نظر ايندو هو ۽ اڄ هن ۾ اٿڻ وهڻ جي طاقت نہ آهي. هو بيوس ٿي بستري تي ڊاڪٽرن جي مهربانيءَ جو موهتاج ٿيو پيو آهي. هو بيجان ٿي ڊاڪٽرن جي علاج ڪرڻ جي ڳتي وڌي ڌيان سان ڏسي رهيو هو.

ننڊپڻ ۾ هن ڪبير جا ڏوها پڙهيا هئا جن جو مطلب هو سرير مٽي آهي ۽ هيءُ ڪنهن وقت بہ جواب ڏيئي

پئي هليا.

جيرامداس رات جو سمهيو تہ هن کي جهوٽو اچي ويو. پر جلد ئي هن جي ننڊ کلي هن کي لڳو هن جي بيچيني وڌندي ٿي وڃي، پڳهر هن جي سرير تي ريلا ڪري وهڻ لڳو.هن جي دل ڪچي ٿيڻ لڳي. اُلٽيءَ جي شڪايت هن جي ننڊ اڏائي ڇڏي. هو اٿي ڪري ڪمري ۾ ئي ڇَهل قدمي ڪرڻ لڳو. پر هن ڏٺو تہ هن ۾ ويهڻ جي شڪتيءَ بہ جواب ڏيئي ڇڏيو آهي.

هن ڏٺو ٻار سڀ ننڊ جي آگوش ۾ آرامي آهن ۽ شانتي ڳهري ننڊ جو مزو ماڻي رهي هئي. هن جي مک تي هڪ مسڪان هئي جڻ ڪو منو سپنو ڏسندي هجي.

جيرامداس جيترو ضبط ڪري ٿي سگهيو ڪيائين پر پوءِ ٻالهہ هٿ مان ويندي ڏسي هن کي شانتيءَ کي جاڳائڻو ئي پيو.

’جاڻ جي ڦڪي وٺي ڏسو.‘ هن پاڻي ۽ جاڻ جيرامداس کي ڦڪائي. پر هت تہ، ’مرض بڑهتا هي گيا جيون جيون دوا کي.‘ وارو حساب پئي لڳو. شانتيءَ ٻارن کي جاڳايو، اُهي بہ ننڊ ڪڙا هئا ۽ ڪير ٽڪي ڦوٽو ڏيڻ جي تہ ڪير پيپرمينٽ ڏيڻ جا نسخا آزمائڻ جي صلاح ڏيڻ لڳا. پر جيرامداس کي ڪابہ ڦڪي فرق نہ ڪري سگهي. هُن جي تڪليف چوندا آهن. ’جس تن لاگي سو تن جاني.‘ ڪهاوت وانگر هن جي حالت هيٺي ٿيندي پئي وئي. جڏهن هن گهر وارن جو

ڪسڦس جا آواز ٻڌڻ ۾ اچڻ لڳا.

شانتي ڪامنيءَ کان پڇي رهي هئي، ’ڪامني تنهنجي پيءُ جي رٽائرمينٽ ۾ گهڻا سال باقي آهن؟‘

’چار سال‘

’ءُ جيڪر تنهنجي پيءُ کي ڪجھ ٿي ويو ته ڇا هيءُ بنگلو، ڪار، فون، نوڪر چاڪر واپس ڪرڻا پوندا؟‘

’ها ممي، هڪ دم.‘

’پوءِ اسين ڇا ڪنداسين؟ ڪيڏانهن وينداسين؟ نوڪرن بنان ته اسان جو گذارو ئي ڪونهين. آفيس جا نوڪر وري به دٻاءَ ۾ رهن ٿا، پرائيويٽ ته دٻجن ئي ڪونه.‘

هنن ٻنهين جي ڪسڦس جيرامداس ٻڌي رهيو هو هن کي لڳو هن جي دل ئي لڏي ويندي هن جو هيانءُ ٻڏڻ لڳو. هن اکيون کولي زال جي اکين ۾ ڪپائي ڏسڻ جي ڪوشش ڪئي ته اتي چنتا منهنجي آهي يا بنگلي ءَ ڪار وچڻ جي.

هن جو هيانءُ هاهاڪار ڪرڻ لڳو. هاءِ هن اڌ سرير کي فون ءَ نوڪرن جي چنتا لڳي پئي آهي. مان پيو سمجھان هيءُ منهنجي لاءِ دکي آهن.‘

اڄ هن کي هيءُ ڀڄن ياد اچڻ لڳو-

سک ڪي سب ساٿي، دک ۾ نه ڪوئي

اڪ رام ڪا ناتا، دوجا نا ڪوئي

ميري رام، ميري رام، ميري رام

سگهي ٿي، پر هن کڏهن ان تي وشواس ئي نہ ڪيو هو. هن جي من ۾ هر هر اهو ئي سوال پيو اٿي تہ آخر هن کي ٿيو ڇا آهي؟

ها اهو سمجهڻ ۾ هن کي دير نہ لڳي هئي تہ معاملو واقعئي سنگين آهي.

جڏهن ڊاڪٽر نليون هٽي فارغ ٿيو تہ شانتيءَ همٿ ڪري پڇيس، 'ڊاڪٽر ڳالهہ ڇا آهي؟'

ڊاڪٽر چيو، 'توهان واقعي ڀاڳن وارا آهيو جيڪر ڪلاڪ بہ دير سان اچو ها تہ مريض کي برين هيمريج...

ايتري ۾ نرس گهبرائي آواز ڏنو، 'ڊاڪٽر جلد اچو.'

جيرامداس کي پنهنجي سوال جو جواب ملي ويو هو. چوندا آهن تہ بلڊ پريشر ۽ برين هيمريج دل دماغ تپائڻ ڪان ٿيندو آهي پر هو تہ بلڪل ٿڌي دماغ وارو آهي پوءِ هيءُ ڪئين ٿيو؟ سوچيندي سوچيندي هن جو دماغ جڻ ٿڪجڻ لڳو. هن اک کٽي نهاريو. هن ڏٺو هن جا سڄا گهر وارا سڀ اتي موجود آهن. هن سنتوش جو ساهہ کنيو. دک درد ۾ پنهنجا ئي ڪم ايندا آهن. هن کي آتت آيو تہ هن جو ڪٽنب هن لاءِ ڪيڏي نہ چنتا ۾ آهي. دک ۽ سک ۾ غم ۽ خوشي ونڊڻ لاءِ ئي تہ ڪٽنب گهربو آهي. هاءِ سڀني جا چيهرا ڪيڏا نہ ڪومايا پيا آهن.

ايترو سوچيندي ئي هن جو دماغ ٿڪجڻ لڳو رليڪس ڪرڻ لاءِ هن اکيون بوٽي ڇڏيون تہ هن کي ڪنن ۾ ڪجهہ

هن کي ياد آيو تہ جڏهن راجوءَ جو جنم ٿيو هو هن
کي سائي ٿي پئي هئي پوءِ تہ زال مڙس جي ننڍ حرام ٿي
ويئي هئي. ڊاڪٽر جيئن حدايت ڪندا هئا تيئن هن جو
علاج ڪيو ويندو هو.

ڪامنيءَ کي هڪ دفعي اهڙي ٽائيفائيڊ ٿي جو
ڊاڪٽرن جواب ڏئي ڇڏيو پر ڪجهہ دوا ۽ ڪجهہ دُعا سان
جيرامداس ڏيءُ کي ڇاڙهي ورتو.

راجيش کي تہ سيارو ٿيندي ئي بخار شروع ٿي
پوندو هو ۽ بئي هن جي ايڏي سنڀال ڪندا هئا جيئن پکي
پنهنجي ٻچڙن کي سيئڻ لاءِ محنت ڪري بيدي مان
انهن جي نڪرڻ تائين ڪندا آهن.

آخر نرس کي چوڻو پيو، ’توهان بئي گهر وڃي آرام
ڪري ٿا سگهو. رات جو نرسون ۽ ڊاڪٽر سنڀال لاءِ آهن.
توهان جي ضرورت ڪونہ پوندي.‘
بئي ڄاڻ ڄڻ قيد مان آزاد ٿيا. هنن کي ڄڻ من گهُري
مراد ملي وئي. انڌي کي ڪپن بہ اکيون. هنن جو چيهرو ٽِهڪي
ويو. هو تڪڙا قدم وڌائيندا گهر ڏانهن روانا ٿي ويا.

سچ اهو هو تہ نرس کي جيرامداس ئي هنن کي نہ
رهڻ جي حدايت ڪئي ان لاءِ هن کي پنجويهہ روپيا خرچي
جو ڏني ويئي هئي.

بئي ڏينهن شانتي ۽ ڪامني آيون. پٽ پنهنجا
پروگرام ناهڻ ۾ مشغول هئا. بئي ڏينهن تہ جيرامداس جو

جنھن پڄڻ کي ھن ڪڏھن دل سان نہ ٻڌو تہ ڪڏھن ڌيان ڏنو، اھو ئي پڄڻ اڄ ھن جي من کي شانتي بخشي رھيو آھي. سچي زندگيءَ جو راض اڄ ھن کي سمجھہ ۾ آيو ھو.

ھن جو بلڊ پريشر وڌڻ لڳو. ڊاڪٽر اچي ھن کي سنڀاليو. جيرامداس اجان پاڻ کي سنڀالي ئي سنڀالي اُن کان اڳ ھن کي ٻي چوٽ لڳي ويئي. شام جو جڏھن مريضن سان گڏجڻ جو وقت ختم ٿيڻ تي ھو تہ راجيش راجوءَ کي چيو، 'راجو اڄ رات تون اسپتال ۾ رھي پئہ سياڻي ڏنو ويندو.'

'چو اڄ مان چو تون چو نہ؟ تون تہ وڏو آھين تنھنجو فرض بہ وڏو آھي.'

راجيش- اجوڪو ڏينھن جيڪر تو ڪرڪيٽ ميچ نہ ڏنو تہ آسمان ڪونہ ڦاٽي پوندو، اِھو سياڻي بہ ڏسي تو سگھين.'

راجو- (خار کائيندي)، 'ءَ تون نٿين پاپيءَ کي ڇڏڻ نہ تو چاھين ھان نہ؟'

ٻنھين جي بحث جيرامداس ٻڌي سُن ۾ پئجي ويو. من ۾ چيائين انھن ڏينھن لاءِ تہ تو پٽ گھريا ھئا. تو تہ تن تن ٻارن جو پالن پوشڻ راجائي ناٺ سان ڪيو پر ھنن تنھين مان ڪو پيءُ جنھن ھنن کي جنم ڏنو اُنھن لاءِ ھڪ رات بہ اسپتال ۾ رھڻ لاءِ تيار نہ آھي.

نرس- ها، هاڻي مريض نارمل آهي.

ڪامني- پر جيڪر وري گهر وڃي هنن جي تڪليف وڌي وئي ۽ برين هيمريج جو ڊپ رهي ته اسين ڇا ڪنداسين؟'

نرس- مريض هاڻي خطري کان ٻاهر آهي، هن جو بلڊ پريشر اسان نارمل ڪري ڇڏيو آهي هاڻي هو ڪجھ ڏينهن ريسٽ ڪري ڊيوٽيءَ تي وڃي سگهندا.

گهر ايندي جيرامداس ماءُ سان گڏيو ته ماڻس جي اکين جا ڳوڙها ٻهن ئي نه، 'پٽ مان ته اسپتال اچي تو وٽ رهڻ لاءِ به تيار هئس پر مونکي ڪير وٺي اچڻ لاءِ تيار نه هو. هتي ته مونکي سک ئي نه پيو اچي ڀڳوان کي پئي ليلايان، منهنجي جيرام کي منهنجي به عمر لڳي نيڪ ڪري ڇڏي پر ڪير به مونکي اسپتال نه وٺي آيو نه ئي منهن ڏيئي تنهنجي بيماريءَ جو حال ٻڌائيائون.

جيرامداس ماءُ جي نسوارت ممتا ڏسي ان سان چنبڙي ننڍن ٻارن وانگر اوڇنگارون ڏيئي روئڻ لڳو.

'سچ آهي ماءُ جي ممتا ۽ پيءُ جو پيار ئي سنسار ۾ سچا آهن.' ٻيا سڀ نقلي ناتا آهن. جيرامداس من ئي من ۾ روئڻ تي چاهيو.

شانتيءَ- (خنڪيءَ سان چيو) 'اسان کي ته خبر هئي ته توهان جي ماءُ توهان کي روئاري ئي رهندي. تڏهن ته اسان هن کي اسپتال به نه وٺي آياسون هاڻ هلو هلي آرام ڪيون.'

ڪٽنب مان موهہ پنگ تي ويو هو. هو اکيون ٻوٽي ليٽي پيو تہ وري هن جي ڪن ۾ ڪسڦس جا آواز آيا.

شانتي- 'ڪامني نوڪري هوندي ڪير وڃي هلي تہ سرڪار ڪهڙو مُئاوزو ڏيندي آهي؟'

'ان لاءِ بيمو ڊبل ملندو آهي گهٽ ۾ گهٽ چار لک.'

'بس؟'

'ٻيو گريچيوٽي، ليو انڪيشمينٽ ۽ پي ايف وغيره جا لکين روپيا، ۽ پينشن.'

'ها فيملي پينشن ٻهرين توهان کي ۽ پوءِ جيڪو توهان تي آشرت هجي ان کي ملندو جيئن مان آهيان.'

ٻنهين جو منهن اِئين ملول ٿي ويو ڄڻ لکين روپيا هنن جي هٿ مان ويا هجن هلي.

جيرامداس سڀ ٻڌي رهيو هو ۽ ٻنان ڏني هنن جي منهن جي ڀاونا کي ڪلپنا ۾ پڙهڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳو.

ستن ڏينهن ۾ ڊاڪٽرن جي جفاڪشي ۽ آفيس جي قليگس ۽ يار دوستن جي شڀ ڪامنائن ڪان پوءِ جيرامداس نارمل ٿيڻ لڳو. ان وچ ۾ ٻار ڪڏهن ڪڏهن اچي هاءِ هلو، ڪري ويندا هئا، گهڻو ويهڻ هنن کي برداشت نہ هو. سچي دل سان تہ هن جي بيماريءَ ڪان دکي بہ هئا. جيرامداس دل ئي دل ۾ هنن جو احسان مند هو.

ستين ڏينهن شانتيءَ نرس ڪان پڇيو 'نرس هاڻي مريض کي گهر وڃڻ جي اجازت آهي؟'

تہ اولاد مان گهڻيون اميدون ڪيون هيون سچ آهي اميدون رکڻ ڪان پوءِ پوريون نہ ٿيڻ تي ڪيڏو نہ دک ٿو ٿئي. آخر هو غلط ڪٿي هو. هن تہ پنهنجي حساب سان سڀ سهي ڪيو هو. ٻارن کي انگريزي اسڪولن ۾ ايڊوڪيشن ڏيئي هنن ۾ انگريزي تهذيب جا ٻج تہ پئجي ويا پر پارتيہ سنسڪرتيءَ جا سنسڪار ڪونہ پيا. وڏن لاءِ عزت ۽ فرض کي اڄ جي ٿهي پلجي چڪي آهي. ديانند، وويڪانند، گروناڪ، ڪبير ۽ تلسيءَ جي واڻيءَ کي هوءَ ناڪاري رهي آهي.

هن کي پنهنجي غلطيءَ جو احساس ٿيڻ لڳو. ننڍپڻ ۾ سندس ماءُ پيءُ هن کي انگريزي اسڪولن ۾ ڪونہ پاڙهيو تڏهن بہ ڇا هو اوچي عهدي تي ڪونہ پهتو؟ ٻارن لاءِ هن آدرش جيوت رکي پر انُهن سٺن سنسڪارن کي ٻڙي ڏيئي ڇڏي.

وري بہ هن پنهنجي من کي آٿت ڏنو تہ هن پنهنجا فرض پورا ڪيا ۽ ڪامياب زندگي بصر ڪئي. هونئن بہ ٻڌو هو تہ سنسار ساگر مهاجار آهي. هن کي گروناڪ جون ٻاڻيون ياد اچڻ لڳيون. جن مان هڪ هيءَ هئي جيڪا هن جي من کي ٿائيڪو ڪرڻ لاءِ ڪافي هئي-

نانڪ، دکيا سڀ سنسار
سوئي سکيا، جنهن نام آڌار

جيرامداس جو من روئڻ سان هلڪو ٿيو.

دوائون وٺي ڪري جيرامداس کي جهوٽا پئي آيا ايتري ۾ پرواري ڪمري مان آواز ٻڌي هو سجاڳ ٿي پيو.

راجو چئي رهيو هو، ’ممي نوڪريءَ ۾ هوندي ڪير هليو وڃي ته ان جي جاءِ تي هن جي پٽ کي نوڪري ملندي آهي. اها مونکي ملي هان پر هاڻ هٿ مان چانس ئي نڪري ويو.‘

ڪامنيءَ ٿڌو ساهه کڻي چيو، ’ممي مان ته بنٽيءَ سان شاديءَ جا سپنا ڏسي رهي آهيان، مون کي صرف ٻه لک ملي وڃن ته اسين ٻئي ولايت وڃي ڪو ڪاروبار شروع ڪري نئين زندگي شروع ڪيون هان پر قسمت ساٿ نه ڏنو.‘

راجيش اپو ساهه کڻي چئي رهيو هو، ’ممي، مان پنهنجي سالي سان ماربل فيڪٽري چالو ڪرڻ جي پلاننگ ڪئي هئي جنهن ۾ گهٽ ۾ گهٽ ٽن لکن جي سيڙپ هئي اها فلاپ ٿي وئي.‘

شانتيءَ گهڙڪي ڏيئي سڀني کي چپ ڪندي، ’اري، اهو ٻه سوچيو اٿو ته رٽاير ٿيڻ کان پوءِ اسين رهنداسين ڪٿي؟ مان ته گريجوئيٽيءَ مان هڪ بنگلو خريد ڪرڻ جي رٿ رٿي هئي، جنهن لاءِ پنج لک ضروري آهن.

هن ڪمري ۾ سڀني کي پنهنجي مٿي جو سور نيڪ ڪرٺو هو ۽ ٻئي ڪمري ۾ جيرامداس اهو سڀ ٻڌي رهيو هو. هن هڪ گوري زبان جي هيٺان رکي ۽ سوچڻ لڳو، ’هن

ڪجهه ماڻهو تہ ماءُ پيءُ جو قدر ڪندي اندر هلي آيا ڪجهه تہ گيٽ تان چريا ئي ڪونہ. تڏهن ڪنڊڪٽر ٻيو تير اُڇلائيندي چيو، ٻيلي توهان کي پنهنجي جوءِ جو قسم جو اندر نہ آيا.

سيني ڪلي چيو، 'واهہ پوءِ تہ سڀ اندر هلي آيا هوندا.'

ٽوپڻداس-'نہ پر غذب تہ اهو ٿيو جو جيڪي سيٽ تي وينا هئا اهي بہ اُٿي وڃي گيٽ تي لٽڪيا.'

ڪل جو اهڙو ڦوهارو ڦٽو جو سڄي ڪئنٽين جو ماحول خشنما ٿي ويو.

ڪنهن کي ڪلائڻ ۽ پنهنجي ڳالهين سان موهي وٺڻ بہ هڪ ڪلا آهي جيڪا هر ڪنهن ۾ نہ هوندي آهي. پر ٽوپڻداس ۾ شايد جنم ذات اها ڪلا هئي جو هو سيني جو من موهي وٺندو هو.

ٽوپڻداس هن آفيس جي جان هو. اهڙا خوشمجاز ۽ زنده دل انسان ورلا ٿيندا آهن. هر ڪم ۾ وري اهڙو ڦرت ۽ هوشيار جو هر مسئلي کي چُٽڪيءَ ۾ رفا دفا ڪرڻ جي سامرٿ هن ۾ هئي.

جنهن ڏينهن ٽوپڻداس آفيس ۾ نہ ايندو هو تہ سڀ اُٻاٽڪا ٿي ويندا هئا ۽ هنن جو منورنجن ڪرڻ وارو ڪير نہ هوندو هو. ٽوپڻداس کي سندس وڏيل عمر جي سمڪ تڏهن پيئي جڏهن رٽايرمينٽ کان هڪ سال اڳ ئي هن جا ساٿي هن سان ان ڏينهن ٻنر ڏيڻ جي مذاق ڪرڻ لڳا.

جيون جي سُرهاڻ

آفيس جي ڪئنٽين ۾ ٻن ٽيبلن کي گڏي ڪرسين تي مڙي وينا آهن، لنچ ٽائيم آهي. سڀني جا ٽفن سڳنڌ ڦهلائيندڙ طعامن سان ڪليا پيا آهن. سڀ بنا پيد ڀاو جي ذات پات جي پيد کي درڪنار ڪري هڪ ٻئي جي ڀاڄيءَ جو سواد وٺي رهيا آهن.

روٽي کائيندي چرچو ڀوڳ به هلي رهيو هو.

ٽوپڻداس جيڪو آفيس ۾ عهدي ۾ به سينيئر آهي ۽ عمر ۾ به، جنهن جي ڳالهين ۾ رس آهي، انهن ۾ پريل آهن زندگيءَ جا آزمودا ''چوي ٿو، اڄ منهنجو اسڪوٽر خراب ٿي ويو هو اِن ڪري مونکي بس ۾ اچڻو پيو.''

سندر-وات سان چ، چ ڪندي، 'ويري سيڊ. ٿو چوي.

ٽوپڻداس، 'اڙي نه اڄ ته بس ۾ مزو اچي ويو.'

سڀ-'اُهو وري ڪئين؟'

'ماڻهون بس ۾ ڳهٽا هئا وهڻ جون سيٽون ڳهٽ هيون پر گهڻا جڻا گيٽ تي ئي لٽڪيا پيا هئا، ڪنڊڪٽر هيلا هلايا انهن کي اندر ڪرڻ لاءِ هڪلون ڪيون پر بيلي ماڻهو ٻڌن ڪٿي ٿا؟'

آخر بس هلي ته به همراهه گيٽ تي ٽنگيا پيا هئا. ڪنڊڪٽر کي غصو اچي ويو ۽ چيائين-توهان کي پنهنجي ماءُ پيءُ ۽ پيڻ جو قسم جي گيٽ ڇڏي اندر نه آيا آهيو،

’جوانيءَ ۾ هو ڇوڪرين پنيان مجنو هو. ڪاليج ۾ ڇوڪرين کي ڇيڙندي هو پڪڙيو ويو هو ۽ هڪ ڀيرو دفعا تہ پرنسپال هن کي ٺمڪايو هو ۽ ڇوڪرين جي ڪل جو بائس بڻيو هو.‘

ڪيڏا نہ رسيلا هئا اُهي ڏينهن بہ؟

’اڄ ڪلهہ جون ڳالهيون پيون لڳن ۽ هاڻي مان رٽاير بہ ٿيڻ وارو آهيان. رٽاير جو مطلب بلڪل نڪمو، نڪمڻو، ڪنهن ڪم جو نہ سڀ چوندا هيءُ رٽاير آهي هن کي ڇڏيو. مطلب تہ ڪٽنب، پاڙي ۽ سماج کان اٿين پاسيرو ٿي ويندو جڻ هن جو ڪو وجود ئي نہ رهندو. اهڙي ڪلپنا ڪندي هو ڏکي ويندو هو.‘

آفيس ۾ هن جهڙو ڦرتيلو، ڪم ۾ اڳرو ۽ يونين جو نيتا ٻيو ڪونہ هو. جيڪا ڳالهہ چوندو هو مڃي ويندي هئي ۽ هن جو وجود بہ هو ۽ پوءِ؟ پوءِ وري ڇا؟ وقت ڪنهن جو انتظار ٿورئي ڪندو! هو تہ پنهنجي رفتار سان سڀ ڪم ڪيو ڇڏي. ٽوپڻداس کي ٻئنڊ باجي سان وِدا ڪيو ويو ۽ آفيس سان هن جو ناتو هميشهہ لاءِ ٽٽي ويو.

ٽوپڻداس اُداس هو، سڀ هن کي ڇئي رهيا هئا زندگيءَ جو ڪافي وقت توهان جفاڪشي ڪئي، محنت ۽ لگن سان ڪم ڪيو. ايمانداريءَ ۽ سچائيءَ سان ڪم کي انجام ڏنو. اڄ جي زماني ۾ بي داغ رٽاير ٿي وڃڻ وڏو زندگيءَ جو انعام آهي. هاڻي ڪجهہ آرام ڪيو، ڪجهہ سماج ۽ ديش جي سيوا ڪيو تہ وڃڻ کان پوءِ بہ هر ڪو ياد ڪري.

ڳالهه ڳالهه تي چوندا، ’پائي هاڻي تہ توپڻداس آهي
ڪجهہ ڏينهن جو مهمان. اسان تہ پائي هاڻي ئي هن جي
رٽايرمينٽ جي فنڪشن جون تياريون تا شروع ڪيون.
هيءُ ڇا ياد ڪندو تہ رٽايرمينٽ ٿيندو ڇا آهي؟‘
انهن ڳالهين سان هن جو من مايوس ٿي ويندو هو.
خاص ڳالهه اها هئي تہ رٽايرمينٽ اکر کان ئي نفرت
هئي ۽ هو اهو اکر نہ ٻڌڻ چاهيندو هو.
هو سوچيندو هو، ’اڃان تہ مون ۾ جواني جو جذبو
آهي. پنج سال تہ مزي سان، قرتيءَ سان اڄ ڪلهہ جي
جوانن کان بہ وڌيڪ ڪم ڪري سگهان ٿو. بدن ۾ جوش،
دل ۾ جذبو ۽ دماغ ۾ سوچڻ جي شڪتي آهي.‘
توپڻداس کي پنهنجي ٻالپڻ جون ڳالهيون ياد اچڻ
لڳيون. هن کي مٺاڻ گهڻو پسند هو ۽ گهر ۾ جتي مٺاڻ
رکيو هوندو هو ان جي ٽوهہ وٺي سڀ شيءِ چٽ ڪري
ڇڏيندو هو. پر منهن اُگهڻ پلجي وڃڻ ڪري پڪڙجي
ويندو هو. پائر پينر هن کي مارڻ لاءِ ڊوڙندا هئا تہ هو وڃي
ماءُ جي گود ۾ لڪندو هو تہ ماڻس ان جي طرفداري
ڪندي هن جو بچاءُ ڪندي هئي، خبردار جو منهنجي
ٻچڙي تي هٿ ڪنيو اٿو.
هڪ ڏينهن مٿان ٿافين جي برٽي لاهيندي برٽيءَ
سميت ڪري پيو هو ۽ هن کي گهڻي چوٽ رسي هئي.
ڪيڏا نہ سهڻا ڏينهن هئا اُهي بہ؟

آهي، سکيا آهي، سنا انيو آهن، تندرستيءَ جا نسخا
بہ آهن. ڪتابن کان وڌيڪ سنو وقت پاس ڪرڻ جو ٻيو
ڪو اُپاءُ ڪونهي.

ٽئين چيو-مونکي تہ پنهنجي پراڻن دوستن وٽ وڃي
ڏاڍي خوشي ٿيندي آهي. هڪ ٻن دوستن سان ڳالهہ ٻولهہ
ڪري، گهڻو نشو هٽي گهر خوش ٿي ايندو آهيان، وقت بہ
سٺو نڪري ويندو آهي ۽ پاڻ کي تازو طوانو سمجهندو آهيان.

چوٿين چيو-يار مونکي تہ باغ باني جو ڏاڍو شونق
آهي. گهر ۾ باغ پوکيو آهي ان ۾ ڪم ڪريان، گلن جا ٻوٽا
لڳايان، ڦلن جا وڻ لڳايان، ڪچن گارڊن ۾ ڀاڄيون پوکيان
۽ سائو لان لڳايان تہ انهن جي سنڀال ۾ پاٽي ڏيڻ ۾
وقت بہ نڪري وڃي ۽ ڦل، ڀاڄيون کائڻ لاءِ ملن. گلن
کي ڏسي اکيون باغ بهار ٿي وڃن ۽ لان جي ساوڪ تي
گهمي صحت سٺي رهي.

ٽوپڻداس ايڏا آزمودا وٺي گهر آيو. ڏاڍي سٺي موڊ
۾ هو تہ جوٽس سڏ ڪندي چيس، ”ٻڌو ٿا اچ کان پوٽي
پوٽيءَ کي بس تي چڙهي اچڻ ۽ وٺي اچڻ جي ڊيوٽي
توهانجي آهي. ارجن کي آفيس ۾ وڃڻ ۾ دير ٿي ٿي
وڃي ۽ تڙ تڪڙ ٿي ٿئيس توهان ٽائيم تي ٻارن کي بس ۾
وهاري ايندا ۽ منجهند جو وٺي ايندا.

ٽوپڻداس کي بزرگ جي پهرين صلاح جي ياد آئي
سوچيائين گهر کان ئي شيوا شروع ڪيان تہ سٺو.

توپڻداس کي همت آئي سوچيائين مان هاڻي ب
سست نہ رهندس کو تہ ڪم سالڊ ڪندس جيئن سپ ياد
ڪن. هونئن بہ نکمٽو وهڻ هن جي فترت ۾ نہ هو.
ٻئي ڏينهن کان ئي هن سوچيو ڊيلي ڊايري ناهيان
۽ ڪم چونديان تہ هاڻي ڪرڻو ڇا آهي؟
هن سوچيو ان جو انيو تہ رٽاير ماڻهن مان ئي ملندو
۽ رٽاير ماڻهو گهڻو ڪري صبح سويل باغن ۾ سئر تي گهمڻ
نڪرندا آهن. ٻئي ڏينهن صبح سويل اُٿي هو بہ پبلڪ
گارڊن ۾ ويو. جيڪو زمين ٽڪر باغ لاءِ سرڪار ڇڏيو هو تہ
ڏسي باغ سُڃ لڳو پيو آهي. وڻ سُڪا پيا آهن. باغ ۾ گند جا
ڍير لڳا پيا آهن. ماڻهو تہ ڪو هو ڪونہ بہ ٽي ڪتا اُتي آرام
ڪري رهيا هئا. وڏي اڳيان ويو تہ ڏسي پٽل تي اَٽ، ڏهہ
پيرسن وينا پاڻ ۾ ڪڇهڙيون ڪن.
رام رام ڪرڻ کان پوءِ هن پڇين سائين مونکي هاڻ
ڇا ڪرڻ کپي؟ جئين منهنجو وقت سنو پاس ٿئي!
پهرئين چيو، 'پري ڇو ٿو وڃين؟ يار تو کي بہ پوٽا پوٽيون
هوندا اُنهن کي پڙهاءِ، آڪاٽيون ٻڌاءِ ۽ شام جو باغ ۾ گهمائڻ
وڃين تہ تنهنجو وقت چٽڪين ۾ نڪري ويندو. پهرين آهن
گهر جا ناڪر انهن جي شيوا ڪر تہ توکي ٻڌاپي ۾ ميوا ملندا.'
ٻئي چيو-مونکي تہ پڙهڻ جو شونق آهي. روز سڄي
اخبار ڇٽي وري ڪتابن کي ڪٽريندو آهيان. ڪتابن
کان سنو اسان جو ٻيو ڪو دوست ڪونهي. انهن ۾ گيان

ڪم ڪري سماج ۽ ديش جي به شيوا ڪرڻي آهي. اهو سوچي هو ڪا اهڙي يوجنا ناهڻ لڳو جيڪا ڪارگر هجي.

سوچڻ تي هن کي چوٿين بزرگ جي رت ڪچ دل ۽ دماغ تي اثر ڪرڻ لڳي. هن سوچيو پبلڪ گارڊن کي سچي معنيٰ ۾ گارڊن ناهيان تڏهن ئي ڪم سالڊ ٿيندو، گهر ۾ ته هر ڪو پيو باغ لڳائي. گهر جا ڪم ته سڀ ڪو پيو ڪري. ڪري جي ڪو ٻين لاءِ. ٽوپڻداس اها يوجنا ڪالونيءَ جي ميمبرن اڳيان رکي.

ڪالونيءَ ۾ باغ لاءِ زمين آهي پر ان ۾ گند لڳو پيو آهي. ٻيڙن کي وهڻ لاءِ چبر نصيب ڪونهين، بارڙا تازي هوا ۽ گلن جي نظارن کان وانجهيل آهن. مائر ۽ پينر صبح شام به پير ڪڍي سئر لاءِ نڪرڻ جي ڪوشش نه ٿيون ڪن جنهن ڪري انهن جي تندرستي بگڙجندي ٿي وڃي ۽ گوڏن جون تڪليفون به هر ڪنهن جي سرير کي نقصان پهچائي رهيون آهن.

جيڪر باغ هجي ته هر ڪو ان جو نظارو ڪرڻ اچي ۽ صحت به ناهي.

اهي ويچار سيني کي سنا لڳا پر سيني ان ڪم کي ناممڪن سمجهي ٽوپڻداس کي نڪمٽو چئي چلتو ڪيو.

ڪچ چندو ڪري مالهي رکڻ ۽ صفائي ڪرائڻ لاءِ ڪوشش ڪيائين ته ڪنهن چندو ڏيڻ به قبول نه ڪيو. وقت ته ڪنهن وٽ هئو ئي ڪونه. ڪير ڪري

ٻنهين هٿن سان ٻنهين ٻارن جي آڱرين کي پڪڙي
روز ٻارن کي بس ۾ ويهاري ايندو هو ۽ ڏرتتيءَ جو وني
ايندو هو. گهر وارن جو بہ ٽينشن ختم ٿيو ۽ ٻار اچڻ وڃڻ
۾ ليٽ بہ نہ ٿي وڃن.

ڏينهن تتي ٽوپڻداس ٻارن جا ٿلها ٿيلها کڻي ايند
هو جو ٻارن جو ننڍڙو منهن ڏسي هن کي ترس ايندو هو
گهر اچي ڪتاب ٽائيڪا رکندو، ٻارن جي اسڪول ڊريس
متارائيندو، بوٽ ۽ جوراب لهرائي ٽائيڪا رکندو ۽ روٽي
کارائي پاڻ وٽ سمهاريندو هو.

پر ٻار ڪٿي تا هن کي سمهڻ ڏين؟ بابا آکاڻي ٻڌائي
چئي سر کائي ويندا هئا.

ٽوپڻداس کي انهنجي لاءِ ٻاراٽين آکاڻين کي پڙهڻ
پوندو هو ۽ روز نئين آکاڻي انهن کي ٻڌائي خوش ڪند
هو. ٻار بابا جي رٽايرمينٽ سان خوش هئا ۽ گهر واري ت
هوند ٻارن جي ڪٽ کان ڇٽي پيئي هئي.

شام جو ٻارن کي وني باغ ۾ سئر ڪرائي ايندو هو
گڏ سندس بہ سئر ٿي ويندو هو. رات جو ڪلاڪ بہ ٻارن کي
هوم ورڪ ڪرائي ۽ سبق ياد ڪرائيندو هو. ٽيوٽر جي بہ
موڪل ڪري ڇڏي جنهن سان ٽيوشن جا پئسا بہ بچي پيا
سڀ گهر وارا بابا کان خوش هئا.

ڪجھ ڏينهن ٽوپڻداس پوٽن پوٽين ۾ رميو رهيو، پر
هن سوچيو تہ هيءَ تہ پارٽ ٽائيم آهي مونکي ڪو سالم

هڪ شاعر شاعريءَ ۾ لکيو هو ته ناسمجهيءَ سبب هن پئسن کي پوري ان جو وڻ پوکڻ جي ڪوشش ڪئي جئين جهٽ روپيا پٽي سگهان پر وڻ نه اُڀريو. پوءِ شاعر سيم جي ڦرين جا ٻج پوکيا ۽ انهن جي ٻارڙن وانگر سنڀال ڪئي ته هڪ ٻج مان ايتريون ڦريون نڪتيون جو هُن مٽن مائٽن ۾ ته ورهايون پر اوڙي پاڙي ۾ به ورهايون ته به ڪتيون ئي ڪونه. تڏهن هن سوچيو اسان جي ڌرتي واقعي اسان جي ماتا آهي، جيڪا اُن، ڦل، ڀاڄيون ڏيئي اسان جو پالڻ پوشڻ ٿي ڪري. اسين هڪ ٻج پوکيون ته هوءَ هزارين ٻج ٿي ڏئي.

مهينن جي محنت کان پوءِ ٽوپڻداس جي محنت ساب پئي. چبر جي ساوڪ باغ ۾ جڻ سائي پلش جي چادر وڇائي باغ کي سينگاري ڇڏيو هو. رنگ برنگي ٻوٽا باغ ۾ چار چاند لڳائي رهيا هئا.

سُنو ڏينهن ڏسي ٽوپڻداس ڪالونيءَ جي ماڻهن کي نيند ڏني ۽ باغ جو مهورت سيٺ موتيرام کان گيٽ تي ربين ڪٽائي ڪرايو ويو. سيٺ سڀني لاءِ ناشتي جو به بندوبست ڪئو هو.

هاڻي ته صبح شام بزرگ لڪڻ ڪٽي باغ ۾ ئي سئر ڪرڻ لاءِ ايندا هئا، چبر تي گهمندا، ۽ ٿڪجڻ تي ويهي ڪچهريون ڪندا هئا.

مائر ۽ پينر به ٻارن کي وٺي اچي گهمائڻ لڳيون اتي ٻارن لاءِ پينگهن ۾ لُڏڻ ۽ گسڪڻ جو مزو ئي هاڻ

ايڏي مٿاڇي؟

پر ٽوپٽداس نراس نہ ٿيو. باغ جي ڪُنڊ وارو بنگ
سيٺ موتيرام جو هو. جڏهن ٽوپٽداس هن سان ڳالھ
ڪئي تہ موتيرام تمام خوش ٿيو. هن تہ سائي باغ ج
ڪلپنا ڪري اکيون ڪٽي ڇوٽيون. باغ جي مڇرن ۽ بانس
ڪري هو اڳ ئي پريشان هو. خوش ٿي چيائين، ’سائي
ٽوپٽداس، ’ڀڳوان توهان کي ڏينهن ڏئي. مان توهان ک
ان رٿ ۾ پوري مدد ڪندس پر پائي اسين آهيون واپار
ماڻهو. سو وقت نہ ڏيئي سگهنداسين. باقي توهان اسا
جي کوھہ مان پاڻي ڪٽي پائيپ سان باغ کي ڏيئي
سگهو. منهنجو مالهي ۽ چونڪيدار ڏينهن جو توهان ج
مدد ۾ توهان کي سپرد ٿو ڪيان.‘

برسات جو موسم ايندي ئي ڪم چالو ڪيو ويو. ب
جي صفائي ڪرائي ويئي. ٽوپٽداس خود ڪوڏر کٽي مٿ
ٻٽيو تہ اتي جيڪي ٻار ڪرڪيٽ راند پيا ڪن سي بہ ا
جو سات ڏيڻ لڳا ۽ چوڪيدار روز باغ جي چوڪيدار
ڪندو هو. مالهيءَ چبر هٽي پاسن کان ڪياريون ٺاه
گلن جا ٻوٽا هنيا، مهني ٻن ۾ باغ، باغ لڳڻ لڳو.

ٽوپٽداس روز ٻوٽن کي وڌندو ڏسي اهڙو گد گد ٿ
ويندو هو جيئن ماءُ پيءُ ٻارن کي وڌندو ڏسي خوشيءَ ۾
ماپندا آهن.

ٽوپٽداس کي ياد آيو تہ هن ننڍپڻ ۾ پڙهيو هو

هن جي سچي ڪتب جو مستڪ فخر سان اونچو ٿي ويو هو. انهن کي بابا جي رٽايرمينٽ جو سچو مطلب سمجهه ۾ اچي ويو هو. ٽوپڻداس اها ڪهاوت سچ ڪري ڏيکاري هئي ته ”همتِ مردان مددِ خدا.“ ٽوپڻداس کي جيون سارٿڪ لڳڻ لڳو هن کي لڳو اڄ هن جو وجود آهي.

جڏهن سنمان مهل ٽوپڻداس کي ٻه اکر چوڻ لاءِ اسٽيج تي گهرايو ويو ته هن چيو، ”قدرت اسان جي سچي ساٿي آهي ۽ ان مان فائدو کڻڻ اسان جي ئي هٿ ۾ آهي. اسان کي هيءَ ڌرتي اڻ ميو دان تي ڏئي جنهن لاءِ اسان کي محنت ڪرڻي پوندي.

’مون ڪالونيءَ وارن کي ڌرتيءَ جي سرهاڻ کان واقف ڪرايو ۽ اهو ٻه ڏيکاريو ته ناممڪن کي ممڪن ڪرڻ ۾ ئي جيون جي سُرهاڻ موجود آهي.

مان سڀني پائرن ۽ ڀينرن کي عرض ڪندس ته هو ڌرتيءَ کي سينگاري پنهنجي جيون جي سُرهاڻ ڦهلائين جس ڪمائين ۽ انساني جامي ۾ اچي مانک ديهيءَ کي سڦلو بڻائين جنهن جو نالو روشن ڪري مهاپرشن جي قطار ۾ بيهڻ جي شڪتي پئدا ڪن. هر انسان جي زندگي-

شل زندگي انسان جي گلستان ٿي پوي.

هر انسان گلستان جو نگهبان ٿي پوي.

مٿيون شعر سڀني جي تاڙين جي گڙ گڙاهٽ ۾ دٻجي ويو. پر سڀني زندگيءَ جو راز سلي ورتو هو.

ڪجهه پيو هو.

سڄي ڪالونيءَ جي ماڻهن ڏندن هيٺ آڱر ڪ
رکي. عجب ڪيو ته ڪئين نه ناممڪن کي ممڪن بڻ
ويو هو. جن ماڻهن وقت نه هئڻ ۽ چندو نه ڏيڻ جي مجبور
ڏيکاري هئي ۽ هن نيڪ ڪم ۾ ساٿ نه ڏنو هو سي لڄ
ٿي رهيا هئا ڇو جو اهي به باغ ۾ گهمڻ کان پاڻ کي
روڪي سگهندا هئا.

سيني ڪالونيءَ جي ماڻهن جي زبان ت
ٽوپڻداس جو نالو فخر سان ورتو پئي ويو. سيڪ
ٽوپڻداس کي واڌايون پيو ڏئي.

ڪالونيءَ جي سمتيءَ ٽوپڻداس جو سنمان ڪرڻ لاءِ ب
۾ فنڪشن رکيو جنهن ۾ ڪليڪٽر ۽ پارشدن کي به گهرايو و
ٽوپڻداس کي شال پارائي ۽ ناريل ڏيئي هن جو سنما
ڪيو ويو.

ٽوپڻداس کي اُميد نه هئي ته ڪو هن ريت هن ج
ساک وڌندي. ڪليڪٽر پردوشڻ هٽائڻ ۽ پرياورڻ کي ن
رکڻ جي ساراهه ڪندي ٽوپڻداس کي ٻين ڪالونين ۾
اهڙين ڪوشش سان شهر ۾ ساوڪ وڌائڻ تي زور ڏنو ۽ ا
ڪم ۾ سرڪاري سهيوگ ڏيڻ جو اعلان ڪيو. ڪليڪ
باغ لاءِ هڪ مالهي ۽ صفائي ڪرمي سرڪاري خرچ ت
مقرر ڪيو.

سنمان ملندي ٽوپڻداس ته ڪپڙن ۾ نه پيو ماپي

تہ نظر ترڪي اچي هلوائيءَ جي ڪم تي پئي. پاپي جنهن ڦرتيءَ سان آئي هئي هلي وئي پر مونکي منهنجي ڏيونٽي ڏانهن سجاڳ ڪري ويئي.

پلا پائٽئيءَ جي شادي ۾ مونکي بہ تہ ڪا ذميواري نڀائڻ کپي يا نہ؟ منهنجي پاجائي ڪم ڪرڻ ۾ خود تہ شاطر آهي ئي پر ٻين کان ڪم وٺڻ ۾ ان کان بہ وڌيڪ استاد آهي. هن کي خبر آهي تہ ڪنهن کان ڪهڙو ڪم بخوبي وٺي ٿو سگهجي. ان ڪري هن ڪمن جو ورهاڱو ڪري پاڻ کي تہ بالم بڻائي ڇڏيو ۽ ٻئي جي ڳلي ۾ نوڙي وجهي باندر وانگر نچائڻ جو پارٽ عدا ڪيو.

اسين بہ خوش تہ وشواس رکي پاپي اسان کي ذميواري تہ ڏني. هوءَ بہ خوش تہ هن جو بار بہ هلڪو ٿيو ۽ ڪم بہ سهٽو ٿي ويو.

هلوائي تہ مٺائي ٺاهڻ ۾ مشغول آهي. ڪجھ زنانيون روٽي ٺاهڻ ۾ مشغول آهن. اڄ ڪلهہ زالون شادين ۽ پارٽين ۾ روٽيون ٺاهڻ ۾ اهڙيون تہ استاد ٿي ويون آهن جو هلواين جي تہ هنن ڇُٽي ڪري ڇڏي آهي. پلا هلواين کان سستيون ۽ ڪم ۾ بہ ڦرتي تہ پوءِ اهي ئي ڇو نہ ڪم ڪن. اسان کي ٿيو انبن ڪائڻ سان مطلب، وڻ ڳڻڻ سان ڪهڙو ڪم؟

ها تہ انهن زنانين ۾ ٽي چار زالون ڪم ڪرڻ ۾ مشغول هيون انهن مان هڪ زناني تي ئي هر هر منهنجي نظر جو فوڪس پيو فٽ ٿئي ۽ ڪٿي بہ ٻئي هنڌ نظر کُپي

امڙ جو عڪس

شاديءَ جي هن گهماگهميءَ ۾ چت لپائڻ
گهڻائي نظارا هئا جيئن ته ننڍڙن ٻارن جو رنگبر
پوشاڪن ۾ ڪِلڪاريون هڻي هيڏانهن هوڏانهن ڊوڙن
هڪ ٻئي کي چيڙيءَ ڊوري وڃي ماءُ جي گود ۾ لڪ
ٻئي پاسي وري جوانيءَ جو جلوو ڏيکاريندي ماڻ
پوشاڪن ۾ سجيل پُوا نائڪائون ميڪ اپ ۾ هڪ ٻئي
بازي مارينديون، روپ چٽاپيٽيءَ جي موڊ ۾ ساهيڙين
کل-کل ڪنديون، اکيون چٽني پاسي مٽائينديون تڪڻ
هو گهڻن جو ڌيان پاڻ ڏانهن ڇڪڻ ۾ ڪامياب ٿي ٿئ
نائڪا جي روپ ۾ هوءَ ڪهڙي نمبرتي آهيءَ اهو تا
جي ڪوشش ڪندي ساهڙين سان نخرن سان ڳالهائيند
هاءُ-پاءُ ڏيکارڻ جي ڪوشش جا نظارا...
ٽئين پاسي نايڪن جو جهڳٽ پنهنجي فلمي اند
سان وارن کي جهٽڪيندا. ايڪٽرن جي نقل ڪندي پ
ڏانهن نائڪائن جو ڌيان ڇڪائڻ جي ڪوشش جا نظارا
پر انهن سيني نظارن کان ترڪي نظر اچي
هڪ هنڌ لڳي. چوندا آهن ته من جي ڪتيءَ نظر ج
تيزي ته هوائي جهاز جي چال کان به زور آهي. انهي
مٿان پلا ڪنهن جو زور ٿو هلي سگهي.
ايتري ۾ پاجائيءَ اچي ڪن ۾ ڪچ ڪسقس ڪئ

لڳائي وڌو. اڙي هي وري ڇا ڪيئہ؟ سنبوسو ۽ چٽڻي ڪٽندي هٿ ڪٽي چاچيءَ جي ساڙهيءَ سان اگهيئہ. چاچيءَ جو منهن ڏسڻ وٽان هو ۽ ويٺلن مٿن مائٽن ۾ ٺهڪڙو مچي ويو. چاچيءَ بہ پنهنجو غصو ڍڪڻ لاءِ هن کل کل ۾ شامل ٿي ويئي.

چانهن جو جهميلو لٿو تہ روٽيءَ جي تياريءَ لاءِ حدايت ڪرڻي پئي. ها تہ چانهن پيئندي وري منهنجون اکيون هن ڪمرَ ڪندڙ زنانيءَ تي کُتيون. هيئنر مون هن کي چٽائي ڏٺو. هوءَ ڪافي عمر ڪائي چڙهي هئي. هن جا وار ڪچڻي ۽ منهن جي چمڙيءَ تي گهنج هن جي ٻڍاپي جو راض سلي رهيا هئا. ٿلهي پوري رنگ جي فريم ۾ ٿلها شيشا هن جي جهڪي نور کي روشني ڏيئي رهيا هئا. اکين ۾ نااُميديءَ جو عقص ۽ نراسائيءَ جو راڄ، هن جي زندگيءَ جي بوجهہ نہ ڍوئي سگهڻ جي شڪايت ڪري رهيا هئا.

پر هوءَ ڪم ۾ ڦرت هئي. چانهن ڪان پهرين هوءَ پاڇيون وڌي رهي هئي ۽ هيئنر هو چانهن جا باسڻ ملي تڏي پاٽيءَ ۾ ڌوئي رهي هئي. باسڻن جا ڍير ڏسندي ئي مون تہ منهن ڪٽي ٻئي پاسي ويرايو.

وري نظر نظارا ءتيا. پائٽيو اڄ هيرو ٿيو پئي گهميو. ٻن ڏينهن ڪان پوءِ شادي اٿس خوشيءَ ۾ نہ پيو ماپي. خود ڊاڪٽر آهي ۽ زال بہ ڊاڪٽر ٿي مليس تہ پلا چو نہ خوش

ئي نہ پئي.

ايتري ۾ پائتي ڊوريندي آئي، بئي (پڦي کي هوءَ بئي چوندي آهي) ’ممي چوي ٿي تہ چانهہ ۽ ناشتو تيار آهي يا نہ؟ ٽيبل تي لڳارايو، سڀ چانهن جو انتظار ڪري رهيا آهن.‘

مان هڪدم چوڪس ٿي ويس. هونئن تہ سڀ تيار هو بس ٿهڪيل پاڻي لاهي چانهن پتي وجهڻي هئي. ڦرتيءَ سان چانهن ناشتو ٽيبل تي لڳارايو تہ سڀ اچي ٽيبل وٽ جهڳٽ ٿيا.

ڪرسين تي ڪجهہ بزرگ مرد ۽ زنانيون وينا هئا ۽ ننڍي ٿهيءَ وارا تہ وهڻ شان جي خلاف پيا سمجهن جو فيشن اڄ ڪلهہ بفو سسٽم جو آهي. وهڻ سان ڪپڙن جي ڪريز بہ خراب ٿيڻ جو ڊپ آهي.

مونکي اڄ اهو ڏسي عجب لڳو تہ چاچي اڄ وارن ۾ ڪجاب هڻائي ڪارا ڪرائي آئي هئي. شايد شاديءَ لاءِ چشمو بہ نئون نهرايو هئائين. فريم چم چم چمڪيس پئي. اڄ تہ ڪير ڪونہ چوندو تہ هوءَ ڪو پنجن سالن جي آهي. هونئن تہ چاچي ستر سالن کان گهٽ نہ لڳندي آهي. بيون سڀ متياڻيون پاڻ کي جوان ڏيکارڻ لاءِ نقلي ساڌنن جو استعمال ڪري آيون هيون جئين ٻڍاپي کي نڪاري سگهن. پر هيءُ ڇا؟ چاچي جو پوتو پليٽ کڻي ڪائيندو اچي چاچيءَ جي هنج ۾ وينو. ٻيلي، هن تہ ڏاڏي چئي چاچيءَ کي

لڳي.
اکين ۾ ممتا پري، نينهن پري مايڙيءَ جي مورت
ي آئي. مايڙي ڪيڏو نہ مٺو لفظ آهي. دنيا جي سيني
متن کان وڏي نيامت امڙ ابو، اڻ ليو. هاڻي مونکي
هنجي جنني، جنم ڏاتري ،مايڙيءَ جي ياد ايتري قدر
ي گهايل ڪيو جو مان پاڻ روڪي نہ سگهيس، منهنجي
ين مان لڙڪ ٽم ٽم ڪري وهڻ لڳا. مان من جي پياس
ڻ لاءِ يڪٽڪ ٻڍڙيءَ کي ڏسڻ لڳيس، پر ڳوڙهن جي
ري اکين تي ڏنڊ هئڻ سبب هن جي صورت بہ ڏنڌلي
ر اچڻ لڳي.
سوچيان پئي هيءَ امڙ، هن عمر ۾، هن ٻڍاپي ۾
ڏهن زندگيءَ جي شام ۾ هن کي آرام ڪرڻ گهرجي.
جي عمر وهي وهي سائي پٽڻ جي ويلا ۾ هوءَ اهڙي
ي پاٽيءَ ۾ ويني باسڻ ڌوئي. مونکي ڏسندي ئي سيءُ
و پوي، پر هوءَ پنهنجي ڪم ۾ اهڙي تہ مهم هئي جو
ن کي تہ پنهنجي ڪم کان سواءِ ڪا سمڪ ئي نہ هئي.
م پوڄا آهي پوءِ هو کهڙو بہ هجي ننڍو چاهي وڏو بس
ن سان ڪجي اها سکيا ڪير هن کان سکي.
مونکي منهنجي عمر جيڪا هن شاديءَ جي موقعي
ب بہ نہ اچي سگهي هئي تهي دل سان ياد اچڻ لڳي.
مون ٻڍڙي امڙ کي سڏ ڪري چيو، ’امان توهان
ن عمر ۾ ايڏو ڪم پيا ڪيو ڇا توهان کي ٻار ڪونهي؟

تئي؟

هوڏانهن ڪير لاڏو پيو ڳائي-

نند ڙي مليس ڪنوار لاڏو چو نہ مرڪي

سهڻي مليس ڪنوار لاڏو چو نہ مرڪي

هتان ڪان ٺتي ۽ هتان ڪان هتي ڦيرا پائي سيني سان ڪيچ ڪيچ ڳالهائي رهيو آهي. اڄ تہ هر ڪو هن سان ڳالهائڻ لاءِ آتو آهي، وجهہ پيو ڳولهي پر گهوٽ راجا جلد جند ڇڏائي پنهنجي متر منڊليءَ ۾ وڃي ٿو ساهہ پٽي.

ڪافي وقت انهن نظارُن ۾ نڪري ويو تہ وري اچي نظر ٻيڏڙي امڙ تي پئي. هوءَ اڃان باسڻ ۾ رڌي پئي هئي. مهينو هو ڊسمبر جو پر هن کي چڻ سيءُ ئي نہ پئي پيو. شال بہ لاهي ڪناري رکي ڇڏي هئائين تہ متان ميري ٿي وڃي.

من ۾ اونڌمانڌ تہ پلا هن ٻيڏڙيءَ سان منهنجو ڪهڙو ناتو؟ هيڏو لڳاءُ ڇو ٿو پيو ٿئي؟ هيڏا نظارا ڇڏي نظر اتي اٽڪي ڇو ٿي؟

ڪيچ سمجهہ ۾ ئي نہ پيو اچي. سوچيان ئي پئي هن جي صورت ڪنهن جي صورت سان ميل ٿي کائي؟ پر ڪنهن جي؟ اهو ياد ئي نہ پيو اچي.

اڪيون ٻوٽي مٿو ڪنهيم ڪيچ ڌيان ڪرڻ سان هڪ صورت سامهون آئي. ياد چٽي ٿي آئي، اڙي اها صورت تہ منهنجي امڙ، منهنجي جيجل، منهنجي جننيءَ جو عڪس

ساٽيون اچي پهتيون ۽ پنهنجي پنهنجي ڪم ڪي جنبي ويون.

مان تہ سڀ ڪم پلجي بس امڙ جي عقص کي ئي هن امڙ جي صورت ۾ پئي ڏسان. جيترو پئي ڏسان اوترو منهنجي امڙ جي صورت هن جي عقص ۾ هوڻ وڌيڪ پئي نظر اچي.

اها ئي سنهڙي ۽ دگهي ڪن ڪاني، هڏين جو پڃرو هيءَ بہ هئي پر هن ۾ اجان ڪم ڪرڻ جو جزبو ۽ سرير ۾ ڦرتي هئي.

بئي ڏينهن وري هن سان ڳالهائڻ کان پاڻ کي مان نہ روڪي سگهيس. سڌ ڪري ڳالهائڻ لڳس من ماءُ جي سڪ پوري ڪري سگهان.

پوءِ امڙ توهان جي ڇوڪري ڪيئن؟

امان منهنجي ڇوڪري لکن ۾ هڪ، جهڙي نجو سون. هوءَ تہ پڙهيل آهي ۽ نوڪري بہ ڪندي آهي. چوي بہ ٿي امان توهان مون وٽ هلي رهو. پر مان نياڻيءَ وٽ ڪئين وڃان؟ جيستائين هڏين ۾ طاقت آهي هلندس اڳيان بہ رکڻ وارو لڄ رکندو.

پلا ڇوڪرا ڇو ڪونہ پڙهيا؟

’نندي ئي پيءُ گذاري وين. پيءُ جي گذرڻ کان پوءِ ويا هٿن مان نڪرندا. نکو پڙهيا نکو ڪو هنر پرايائون. هاڻ مان ئي ڪم ڪيان ۽ گهر هلايان. هو اچي نهي نکي

هن يڪدم چيو، ’نہ امان ائين نہ چئہ جيئندڙ
منهنجا بہ جوان پٽڙا آهن ۽ هڪ سڪيلڌي ڌيئڙي بہ آهي.
ڇوڪري تہ شادي ڪري ساهرن ۾ سکي آهي پر ڇوڪرا
سڌي پير تي ڪونهن.

ائين چوندي هن جي اکين ۾ پاڻي تري آيو. گلو
گهگهجي ويس ۽ اڳيان هوءَ ڪجهہ ڳالهائي نہ سگهي.

رات جو روٽي ڪارائي باسڻ صاف ڪري امڙ بين
ڪم ڪندڙ زالن سان پنهنجي گهر هلي وئي.

سڄي رات مونکي ننڊ نہ آئي. سوچيان پئي ڏس
قدرت جا ڪرشما منهنجي امڙ جا ٻئي پٽ سڌي پير تي
آهن ايشور جي ديا سان گهر ۾ ڪا ڪمي ڪونہ اٿن، گه
خوشحاليءَ سان ڀرپور آهي صرف امڙ جي تبيعت ٺي
ناساز ٿي رهي. هوءَ تہ هاڻي بستري سان چنبڙي پئي
آهي. هڏين جو پڃرو رهجي وئي آهي. گهٽي اُٿ ويهہ
نہ ٿي ڪري سگهي. سرير ڪمزور، بيزار، بيمار ۽ لاچار لڳ
پيو اٿس. ڪنهن ڳالهہ ۾ من ئي نہ ٿو لڳيس. سچ آهي
تندروستي هزار نعمت آهي.

مونکي لڳو تہ هن امڙ وانگر منهنجي امڙ اُٿي اچي
سگهي ها تہ هن شاديءَ ۾ چار چنڊ لڳي وڃن هان. وڏڙ
بزرگن کي ننڍڙن جي ول وڌندي ڏسي ڪيڏي نہ خوش
ٿي ٿئي ان جو بيان لفظن ۾ ڪرڻ ناممڪن آهي.

ٻئي ڏينهن صبوح ساڻ پيڙزي ۽ هن جون سنگ

هن کي سندس سوال جو جواب ملي ويو هو.
هن شال لپيٽي ۽ نراس قدمن سان ٻاهر هلي ويئي.
هميشه لاءِ.

اڄ سال گذري ويا آهن پر مان هن سان وري نہ گڏجي سگهي آهيان. من ڪندو آهي امڙ جي عقص سان هڪ دفعو تہ وري گڏجان. زهن تان هن جي ياد وسري ئي نٿي. زهن ۾ اڄ بہ سوال اندر ۾ ولوڙا مچائي رهيا آهن....

’امڙ ڇا اڄان تائين ڪم ڪري جوان پٽن جو پيٽ پاليندي هوندي؟‘

’ڇا اڄان هن ۾ ڪم ڪرڻ جي شڪتي رهي هوندي؟‘

امڙ کان پوءِ هن جا پٽ ڇا ڪندا؟

اهي سوال سوچي دل انهن جا جواب ڳولهڻ جي ناڪام ڪوشش ڪندي آهي. اندر ۾ سوالن جو طوفان ايذي تباهي مچائيندو آهي جو ننڊ منهنجي اکين کان ڪوهه پري ڀڄي ويندي آهي.

روئي ٿي وهن.

امڙ جي حالت تي پنهنجي اکين ۾ ڳوڙها اچي ويا. هوءَ عجب ۾ پئجي ويئي ڀلا تون ڇو ٿي روئين؟

’امڙ مونکي تنهنجي بيبسيءَ تي روئڻ اچي ويو ۽ توکي ڏسي منهنجي امڙ مونکي ياد اچي ويئي. هوءَ ته ڪٿ تي پئي آهي بلڪل شڪل شيپ تو جهڙي. تو ۾ مان پنهنجي امڙ جو عڪس پئي ڏسان.

هن منهنجا ڳوڙها اگهندي پيار سان چيو، ’نه روءُ مان به تنهنجي ماءُ جهڙي ئي آهيان.‘

امڙ ايمان جو اهڙو وڏو مثال جو شاديءَ کان پوءِ ڪيتريون شيون ٻچي پيون پر هن هڪ ڪي هٿ نه لاتو جيڪي مان هن کي هٿ سان ڏنو سو هن قبول ڪيو.

موڪلائڻ مهل مون چيو مانس، ’ڀلا امڙ منهنجي لائق ڪا شيوا هجي ته ٻڌايو.‘

هن منهنجي منهن ڏانهن آسائتي اکين سان نهاريندي چيو، ’منهنجي هڪ پٽ کي گود ڪٽندا؟

مان عجب ۾ پئجي ويس من ۾ چيم ڇوي تي پٽ سڌي پير تي ڪونهين اهڙي ٻار کي گود ڪٽي ڇا مان امڙ وانگر عمر پر روئيندي رهندس ڇا؟

هن جو سوال ئي منهنجي لاءِ وڏو مسئلو هو. مان هن کي اکين کان پنهنجون اکيون چورائي ڌرتيءَ تي ڪٽي کپايون.

موڙو اچي ويو آهي. پير ڪافي سڄي پيو اٿس جنهن جي علاج لاءِ هن کي اسپتال ۾ ڀرتي ٿيڻو پيو آهي.

ملٽري اسپتال ۾ ڊاڪٽر ۽ نرسون ئي مريض جي اهڙي سنڀال ڪندا آهن جو پنهنجن جي ته هتي ضرورت ئي نه پوندي آهي. ها وقت به وقت راجيش جا ساٿي اچي هن سان گڏجي گپ شپ هڻي ويندا آهن.

شام جو وقت آهي. راجيش جو همدم دوست دليپ هن سان اڄ جي سڄي ڏينهن جي ڪاريه ڪرم جي جانڪاري ڏئي رهيو آهي. ايتري ۾ ليڊي ڊاڪٽر مٿان سينڊل جي ٺڪ ٺڪ ڪندي لهي ٿي. سيني مريضن جو ڌيان ڊاڪٽر تي وڃي ٿو کپي. ڊاڪٽر راجيش جي پلنگ ڏانهن وڌي ٿي. دليپ اٿي ڊاڪٽر کي وش ٿو ڪري ۽ راجيش سان ڊاڪٽر جي سڃاڻپ ٿو ڪرائي.

’راجيش هيءَ آهي ڊاڪٽر چندرا ۽ ڊاڪٽر هيءُ آهي منهنجو لنگوٽيو يار ڪيپٽن راجيش.‘ ڊاڪٽر چندرا راجيش جي شڪل ته چتائي نهاري ٿي.

راجيش جا ڪارا-ڪارا گهنگهرالا وار، چمڪندڙ ڪاريون اکيون جن ۾ ايندڙ زندگيءَ جا سونهري سپنا سڄيل آهن، آشاوادي ۽ جيون سان ڀرپور. راجيش هڪ ناهوڪو نوجوان آهي. قداور جسم جو مالڪ. واقعي

ديش جي صدقي

مسوريءَ جي مال روڊ تي ويساکين جي ٽڪ ٽڪ
ڪندي راجيش سان گڏ خوبصورت چندرا کي ڏسي
روڊ تي هلندڙ هر راهگير جي بي ميل جوڙيءَ تي پوڻ
بنان نه پئي رهي سگهي.

گهڻا من موجي ته هن جوڙيءَ کي ڏسي ڪلي
هن شوخ حسينا تي رمارڪ پاس ڪري هن جي ڪلي
پيا اڏائين.

پر چندرا ته هنن جي ڪل ۽ رمارڪ کان بيخبر
راجيش سان هني مون ملهائڻ جو پورو مزو وٺي رهي
هئي. هن کي ڪنهن جي رمارڪ پريشان ڪونه ڪيو
هن کي فخر هو پنهنجي راجيش تي جنهن ديش جي
صدقي پنهنجي ٽنگ جي قرباني ڏيئي پنهنجي
ماترڀوميءَ جي قرض کي لاهي پنهنجو ڳاٽ اوچو ڪيو
هو.

چندرا پنين خيالن جي ڀنور ۾ ڦاسندي انهن ۾
گم ٿي وئي. هن کي راجيش جي پهرين ملاقات يا
اچي ماضيءَ جي منڙي چولين ۾ هچڪولا کائڻ لڳي..

ملٽري اسپتال جي اسپيشل وارڊ ۾ ڪيپٽن
راجيش پلنگ تي ليٽيو پيو آهي. ٽريننگ پريڊ ۾
اڀياس جي دوران راجيش کي مٿان ٽپ ڏيندي پير ۾

پهرئين ئي ملاقات ۾ ٻئي دل هڪ ٻئي جي حوالي ڪري ويٺا. اهڙي ڳالهه نه هئي ته راجيش هن کان اڳ خوبصورت ڇوڪريون ڏٺيون ئي ڪونه هيون پر انهن ۾ اهو سليڪو اهي گڻ موجود نه هئا جيڪي چندرا ۾ هئا. جهڙو هوءَ هئي خوبصورت ان ۾ سون ۾ سهاڳو هو هن جو پيشو. ڊاڪٽر مطلب شيوا جي پاونا.

چندرا ڪي وري راجيش جي اکين موهي وڌو. هوءَ بين مريض جو به معائنو ڪندي جيستائين وارڊ مان نڪري نه وئي تيستائين راجيش جي اکين هن جو پيڇو نه ڇڏيو.

چندرا به اکيون چورائيندي هر هر راجيش ڪي ڏسندي رهي. چوندا آهن دل کي دل سان راحت رهندي آهي. ڏينهون ڏينهن راجيش ۽ چندرا جو پيار سڄي اسپتال ۾ مشهور ٿي ويو ۽ راجيش جي ٺيڪ ٿيڻ کان پوءِ به هو گڏجندا رهيا.

ان وچ ۾ ويلنٽائين ڊي تي راجيش چندرا جي نيڻ تي هن جي گهر گلابي گلن جو گلدستو ۽ ڪارڊ ڪٺي ويو. ان ڏينهن ئي چندرا جي پيءُ سان هن جي ملاقات ٿي.

واسديو ملڪاڻي ڪرنل جي پوسٽ تي ملٽري ۾ ئي آفيسر هو. هو تمام سنجيده ۽ سلجهيل انسان هو.

راجيش جي اچڻ تي هن انهين جي آجيان

ئي ملٽري آفيسر پئي لڳو. ان ۾ ڪو شڪ نہ هو.
راجيش بہ ڊاڪٽر چندرا کي وش ڪري ان تي
اکيون کپائي ڇڏيون. چندرا ڄڻ سرڳ جي اپسرا وانگ
آسمان تان ڌرتيءَ تي لهي آئي هئي. گلابي سلوا
ڪرتي ۽ چنيءَ ۾ هن جي سندر سونهري بدن هيڪاري
گلابي گل جيان پيو نظر اچي. ڳل گلابي گمن جي
مشابهت پيا ڏين. ڊريس جي مٿان هاف اڇو ڪوٽ
جيڪو ڊاڪٽر جو سڃاڻپ جو سئمپل آهي. ڳلي ۾
اسٽيٿسڪوپ پئي لٽڪيس. ڊريس سان ميچ ڪند
ڪنن ۾ گول ننڍڙا ٽاپس ڄڻ هن جي خوبصورتيءَ ۾
چار چنڊ لڳائي رهيا هئا. ڳلي ۾ سنهين سوني جي
چين ۾ ٽوپس جهڙو گلابي لاڪيٽ چندرا جي پنس
جي راجيش من ئي من ۾ ساراهہ ڪرڻ لڳو. ڏائي
هٿ جي ڪرائيءَ ۾ چمڪندڙ ليڊيز رسٽ واچ.
چندرا راجيش جي چارٽ جو معائنو ڪندي پيڊ
جي جاچ ڪئي ۽ دليپ سان ڳالهائڻ ۾ مشغول ٿي
وئي. دليپ چندرا کي سڃاڻيندو هو جڏهن تہ راجيش
هن کي پهريون دفعو ڏسي رهيو هو.
چندرا جو آواز منو جهڙو مصري ۽ ان سان گ
هئي هڪ موهڪ مسڪان. مسڪرائيندي ڳل ۾ جيڪ
ڊمپل پيو پويس راجيش ڄڻ ان ۾ وڃي ڪريو ۽ ور
نڪري نہ سگهيو.

ڪٽ نہ ڇڏيائين ۽ سال ڪان پوءِ وڃي اُن سان مليو.'

راجيش، 'تڏهن مونکي لڳو تہ تنهنجي پيءُ جي اکين ۾ مون سان گڏجڻ مهل ڳوڙها اچي ويا هئا شايد انهن کي پٽ جي ياد اچي وئي هوندي.'

بيئرو ڪافي ڪڻي آيو ۽ ٻئي پيئڻ لڳا.

ڳالهين ۾ ڪيڏي مهل رات اچي ٿي خبر ئي نہ پين. جڏهن چندرا جو پيءُ شام جي سئر تان واپس موٽيو تہ ٻنهين کي هوش آيو. راجيش هڪ دم اُٿي کڙو ٿيو ۽ ڪرنل واپس هن کي وهاريندي ٻئي کي راجيش جي روٽي بہ ناهڻ جو آرڊر ڏنو.

ملٽري وارا تمام ڪشادي دل ۽ ويچارن جا ٿيندا آهن. جيون ۾ ايٽ، ڊرنڪ ۽ بي ميري جو اديش کڻي هلندا آهن. پر انهن ۾ بہ انساني جزبا برپا هوندا آهن. جن ۾ ڪٽنب لاءِ پيار، محبت سان گڏ ماترڀومي لاءِ مري مٽ ٿي وڃڻ جي تمنا جو جزبو دل جي اندرين تهہ تائين پريل هوندو آهي.

چندرا ۽ راجيش جو پيار پروان چڙهيو. ٻنهين عمر ڀر گڏ رهڻ جا واعدا ۽ اقرار ڪيا ۽ پوءِ راجيش پنهنجي پوسٽنگ ڊيوٽيءَ تي هليو ويو.

ٻئي هڪ ٻئي جي خط جو بيسبريءَ سان انتظار ڪندا هئا. پر چوندا آهن تہ بندي جي من ۾ هڪڙي تہ صاحب جي من ۾ ٻي. قدرت اهڙي اچي ٻڻي جو

ڪندي هن کي ڳلي لڳايو. ان وقت هن جي اکين ۾ ڳوڙها تري آيا. اهو راجيش کان لڪل نه هو. واسديو جلد اتان هليو ويو ۽ چندرا کي سڏ ڪرائي هن جي لاءِ ڪافيءَ جو بئريءَ کي آرڊر ڏيئي نڪري ويو.

چندرا ۽ راجيش پاڻ ۾ منيون منيون ڳالهيون ڪرڻ لڳا. سامهون هڪ ناهوڪي نوجوان جي تسوير تي تازن گلن جي مالها پاتل ڏسي راجيش پڇيو، 'چندرا هيءَ تسوير ڪنهن جي آهي؟ چندرا ياو پري نظرن سان تسوير ڏانهن نهاريندي چيو، 'راجيش هيءَ منهنجي سڪيلڌي ڀاءُ جي تسيوير آهي هو به ملٽريءَ ۾ ڪيپٽن هو پر اڳين لڙائيءَ ۾ هو دشمن جو مقابلو ڪندي شهيد ٿي ويو.'

ايترو چوندي چندرا روئڻ لڳي. ايتري قدر جو اوچنگارون ڏيڻ لڳي. راجيش ڀيريون دفعو هن کي ياڪر ۾ پريندي چيو، 'آءِ ايم ساري، تو ته مون سان اهڙي ڪا ڳالهه ئي ڪونه ڪئي.'

چندرا کي پاڻي پياري هن اڳتي چيو، 'چندرا تون پنهنجي ڪٽنب جي باري ۾ ته ڪجهه ٻڌايو ئي ڪونهين!'

چندرا چيو، 'اهڙو ڪو موقعو ئي ڪونه آيو. اسان گهر ۾ ٻئي ڀيءُ ڌيءُ ئي آهيون. ڀاءُ جي شهيد ٿيندي ئي ممي بيمار رهڻ لڳي ۽ پٽ جي وڇوڙي ۾ وري

هن کي ان ڊپ جي ساگر مان آئت جي لهرن سهاري پار ڪرائي هوش ۾ آڻيندو هو. پر گهڻا ڏينهن؟

چندرا کنهن حال ۾ راجيش کي ڇڏڻ لاءِ تيار نه هئي.

آخر چندرا ارادو ڪيو ته هوءَ به سرحد تي وڃي زخمين جوانن جي شيوا ڪري پنهنجي من کي شانت ڪندي. تي تو سگهي هڪ ڏينهن راجيش به هن کي اتي ملي وڃي.

چندرا جي پيءُ کي به اهو سجهاءُ سنو لڳو پر اولاد جي جريءَ هن کي موهه جي زنجير ۾ جڪڙي وڌو چيائين، 'پٽ اڪيلي ڌيءُ انهين کي به موڪلي ڇڏيان ته مان اڪيلو ڪنهن جي سهاري جيئندس؟

بئي هڪ بئي سان گڏجي روئڻ لڳا. پر پوءِ فوجي فرض ڪٽيو ۽ چندرا کي سرحد تي وڃڻ جي اجازت ملي. سرحد تي ته ڊاڪٽر جي سخت ضرورت هئي، جلد ئي چندرا جي وڃڻ جو بندوبست تي ويو.

چندرا هر زخمي فوجيءَ جي شيوا لگن سان ڪندي هئي. چوندا آهن جتي چاهه اتي راهه.

راجيش کي ٽنگ ۾ گولي لڳي هئي پر دشمن هن کي مئل سمجهي ڇڏي هليا ويا. گولي ڪافي وقت نه نڪرڻ سبب ڪافي رت وهي ويو هوس ۽ زخم به گهرو تي ويس. جيئن ئي راجيش اسپتال ۾ پهتو چندرا هن جي شيوا ۾ ڏينهن رات هڪ ڪري ڇڏيو پر ڪوشش

دشمن ڀارت تي اچي ڪاهہ ڪئي ۽ راجيش کي ديش
جي رکشا واسطي سرحد تي موڪليو ويو.

هاڻي تہ چندرا جو من ويڳاڻو رهڻ لڳو. ايشو
کي ٻاڏائيندي هئي تہ راجيش سک سان واپس موٽي ت
ٻئي سونهري سنسار ۾ نئين جيون جي شروعات ڪن.

پر هڪ ڏينهن ٿي ويءَ تي خبر پئي تہ ڪيپٽن
راجيش سرحد تي دشمن جو تمام همت سان مقابل
ڪندي هن کي سيما تان ڪديڙي پنيان پير ڪري ڀڄ
لاءِ مجبور ڪيو. اڪيلي راجيش دشمن جي ڏهن سپاهين
کي ڌرتيءَ تي ليٽائي ڇڏيو. پر ان ڪان پوءِ راجيش لاپت
آهي ۽ هن جو ڪوبہ سماچار ڪونهين.

ايترو ٻڌندي چندرا کي تہ هوش ئي نہ رهيو
هوءَ سوچڻ لڳي ضرور راجيش دشمن جي هٿ چڙهي
ويو آهي. هن کي خراب خيال ۽ سپنا اچي ڏڪائي
ڇڏيندا هئا. سپني ۾ ڪڏهن هوءَ ڏسندي هئي ت
راجيش کي زنجيرن ۾ جڪڙي سپاهي بيدرديءَ سان
گيلهي پيا وڃن. ڪڏهن ڏسندي راجيش کي گولي
لڳي آهي. هو زخمي حالت ۾ بکيو پياسو ريگستان جي
بيابان ۾ اڪيلو پيو آهي. ڪڏهن ڏسندي راجيش
کي دشمن ماري ڇڏيو آهي ۽ اڪثر هوءَ ٻجي نند مار
جاڳي ويندي هئي. پگهر هن جي پيشانيءَ تان ريل
ڪري وهڻ لڳندو هو ۽ اهڙي وقت هن جو پيءُ ئي

گهر وٺي آئي ۽ پوءِ ويساکين جي سهاري راجيش کي هلايو ويو.

ڪجهه وقت کان پوءِ دشمن پويان پير ڪري ڀڄندا نظر آيا.

٢٦ جنوريءَ تي راجيش کي ماترڀوميءَ جي رکشا ڪندي جان جوکم ۾ وجهي بهادري ڏيکارڻ تي 'وير چڪر' ملڻ جي گهوشڻا ٿي.

چندرا راجيش کي وهيل چيئر تي وٺي راشٽرپتيءَ کان 'وير چڪر' ڏيارڻ مهل ايترو ته خوش هئي جيتري ڪڏهن نه ٿي هئي. هن جو ڳاٽ فخر سان اوچو ٿي پيو. پريان لائوڊ اسپيڪر تي ويرتا جو هيءَ شعر ڳائڻو پيو وڃي-

پارت منهنجو ديش مهان

بلند آ ان جو جڳ ۾ استان

وير سپوتن جو جت واسو

سدا رکون شل هن جو ڌيان

ڀارت منهنجو ديش مهان

ڪندي بہ هوءَ راجيش جي تنگ ڪي ڪٽائڻ کان نہ بچائي سگهي جو تنگ ۾ زهر ڦهلجي ويو هو.

تنگ ڪٽجڻ کان پوءِ راجيش نيڪ ٿيڻ لڳو پر هاڻي اپاهج ٿيڻ ڪري هو چندرا کان پري رهڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳو. هڪ ڏينهن چندرا روئيندي چيس، 'راجيش اڄ ڪلهہ تون مونکان خفا ٿو رهين سو ڇو؟'

راجيش جواب ڏنس، 'چندرا هاڻي مان اپاهج آهيان. پيار ڪرڻ ۽ زندگي گذارڻ ٻئي الڳ الڳ ڳالهيون آهن. تنهنجي وڏي زندگي پئي آهي هاڻي صرف پاوڪتا سان ڪم نہ هلندو. اسان کي حقيقي سچائيءَ جو مقابلو ڪرڻو آهي. تون ڪنهن سٺي نوجوان سان شادي ڪري سکي جيون گذار، منهنجي سچي خوشي ان ۾ ئي آهي ۽ مان توکي اها نيڪ صلاح ٿو ڏيان.'

ايترو اپديش ٻڌي چندرا زار-زار روئڻ لڳي. چيائين، 'هندو استري جنهن سان زندگيءَ ۾ پيار ڪندي آهي، شادي بہ انهيءَ سان ئي ڪندي آهي، تون ئي منهنجو پهريون ۽ آخري پيار آهين. شادي تہ مان تو سان ئي ڪندس نہ تہ ڪنواري رهندس. جيڪر اهو حادثو شاديءَ کان پوءِ ٿئي ها تہ مان ڇا ڪيان هان؟'

چندرا جا پختا ويچار ڏسي راجيش ۽ چندرا جي پيءُ کي هار مڃڻي پئي.

چندرا راجيش کي نيڪ ٿيندي ئي پنهنجي

رواج آهي.

اچ ببوءَ جي ڇٽي آهي، ڇهين ڏينهن ڇٽي ٿيندي آهي، پنڊت کي گهرايو ويو هو، جنهن ڇٽي ناهي ببوءَ جي مٿن ڪان رکي ۽ گڏ قلم ٻہ. پوءِ پنڊت ڪجهہ منتر اچارڻ ڪيا ان وقت امان ٻُڙ جي مني ماني کائيندي وئي ۽ پنڊت ببوءَ جو نالو ببوءَ جي ڪن ۾ ٻڌايو. ببوءَ تہ نالو الاءِ ٻڌو يا نہ پر سيني پاسي واڌايون وري ويون.

سيني چيو مهراج نالو ماڊرن رکجو مٿان پراڻي زماني جو رکو تہ پوءِ پيو عمر ڀر توهان کي ياد ڪري.

مهراج ٻہ هو ماڊرن چيائين توهان جي مرضي جيڪو رکيوس 'پ' تي رکجوس. سيني گهڻائي نالا ٻڌايا آخر 'پريم' نالو سيني کي وڻيو ببو هاڻي 'پريم' هو.

بابا پڇڻ لڳا، 'مهراج هن جو ڀاڳ تہ سنو آهي؟'

مهراج، 'سائين هيءَ تہ راڄ ڪندو. موٽرن ۾ گهمندو. بنگلن جو مالڪ ٿيندو. مزا ماڻيندو. بابا خوش ٿي گهڻي ڏڪڻا مهاراج کي ڏني. مهراج ٻہ خوش ٿي روانو ٿي ويو.

پوءِ هليو روٽيءَ جو دور شروع ٿيو. ڪافي طعام نهرايا ويا هئا ۽ مناين جي ٻہ ڀرمار هئي.

پريم لاڏ ڪوڏ ۾ پلجندو هو. هن جي ڪير ۽ ننڊ جو پورو ڌيان رکيو ويندو هو. جڏهن مالش ڪري سمهاريو ويندو هوس تہ ان ڪمري ۾ ڪنهن کي اچڻ نہ ڏنو ويندو هو جيئن هو ڪچي ننڊ مان جاڳي نہ پوي ۽ پوءِ روئي نہ. امان

ممتا جي مبڻ

واڏايون هجنو سيٺ ليکرام - پنهنجون واڏايون چوندي چوندي بابا جو منهن ئي نہ پيو ٽڪجي. سونيءَ جي آڱر پڪڙي بابا ڪالونيءَ مان جتان پيا نڪرن واڏايون پيون ورائجن. پر سوني ننڍڙي ٻار ڇا سمجهي تہ ڇاجون واڏايون! پر بابا جي خوشي ڏسي لڳي پيو تہ ضرور ڪا وڏي خوشيءَ جي ڳالھ آهي.

پوءِ ٽن ڏينهن کان پوءِ جڏهن امان ڳُڏي جهڙي ننڍي ببوءَ کي هنج ۾ کڻي آئي تہ چيائين هي اٿئي تنهنجو ننڍڙو ڀاءُ. تڏهن سمجھ پئي تہ ڀاءُ جي خوشيءَ ۾ واڏايون پيون ورن.

ببوءَ جو گول گول منهن، ننڍيون ڪاريون اکيون، سهڻيون آڱريون هڪ اڏيت عجب جي تاصير هئي.

ڇهين ڏينهن گهر جي حال کي رنگبرنگي فطيلن ۽ ڦوڪڻن سان سجايو ويو هو. روشنيءَ جو بہ خاصو بندوبست ڪيو ويو هو. امان بابا جي خوشيءَ جو تہ ڪو پار ئي نہ هو. ببوءَ کي گلابي ڪريف جي ريشمي فراڪ پاتي ويئي هئي. امان بہ گلابي رنگ جو ڪڙتو ۽ پتلون پاتي هئي. مٿان گلابي پوتي پائي منهن ڦورو ڍڪيو ڄڻ نئين نويلي ڪنوار پئي لڳي. جو گهر ۾ وڏا بابا ۽ گهڻئين مٽ مائٽ آيا هئا. سنڌين ۾ خوشيءَ جي موقعي تي گلابي ڪپڙا پائڻ جو

امان جي خوشيءَ جو پارو نہ هو. ننڍي هوندي تہ اسان کي سمجهہ ئي ڪونہ پئي تہ پريم تي ئي ڇو ايڏي ممتا لٽائي ويندي هئي؟ پر وڏي ٿيڻ کان پوءِ ئي اسان کي اهو راض سمجهہ ۾ آيو تہ ٻن ڌيئرن کان پوءِ پٽ ٿيو هو جنهن جو لاڏ وڌيڪ هو. ٻن ڌيئرن جي لاڳيتو ٿيڻ تي ڏاڏيءَ تہ روئي ڪٽي ڪن ڪيا هئا. امان کي اٺندي وهندي طعانا ڏيئي هن جو اندر ساڙي ڇڏيو هئائين. امان هيسجي ويئي هئي. پر پپوءَ جي ڄمندي ئي امان جي جڻ لاٽري لڳي وئي. هوءَ ڏاڏيءَ جي نظر ۾ ئي نہ پر بابا ۽ سماج جي نظر ۾ بہ چڙهي ويئي هئي. گهر جو وارس، ڪُل جو ديپڪ ۽ چت جو چراغ هو پپو. امان جي اکين جو تارو. اسان ٻنهي ڀينرن بہ ممتا سان هن کي پاليو. ڇوندا آهن وڏيون ڀينرون بہ ماءُ جو روپ ٿينديون آهن.

بابا ڇوڪرين کي گهڻو پاڙهڻ جي خلاف هئا. بس ڇوندا هئا ڇوڪرين کي تہ مان ايترو ئي پڙهائيندس جو اؤکيءَ ويل پنهنجي پيرن تي بيهي سگهن. پر پريم کي تہ مان قرض وٺي بہ پڙهائيندس جيتور هو پڙهڻ چاهي.

ٿيو ابتو. پريم کي پڙهڻ ۾ چاهہ هو ڪونہ. پر سونو ۽ وڏي ساوتريءَ کي پڙهڻ جو اهڙو جنون هو جو ٻئي لڪي لڪي پڙهنديون هيون ۽ اوچ شڪشا وٺي وڏن عهدن تي نوڪريءَ تي بہ لڳيون. پريم انجنيئرنگ ۾ ايڊميشن ورتو. پئسي جي ٻوتي تي ڊگري حاصل ڪرڻ اڄ ڪلهہ جو فيشن

اشارن سان ڳالهائيندي هئي ۽ چپن تي آڱر رکي اسان کي
چپ رهڻ جي حدايت ڪندي هئي.

مالش ڪرڻ مهل نڪ چنهنبارو ڪرڻ لاءِ هن کي
ايزائہ ايندو هو ۽ هو ڏاڍو روئيندو هو پر امان جو چوڻ هو ت
نڪ منو تي ويس تہ وڏو تي هو چوندو هي ۽ پڪوڙي جهڙ
نڪ ماڻ پيءُ جي نشاني آهي. روئڻ تي امان چوندي ت
روئڻ ٻارن لاءِ ڪسرت آهي. ان سان ڦڦڙ مضبوط ٿيندا. پو
پپوءَ کي مني تيل سان سرير جي مالش ڪري سنا
ڪرائيندي هئي. سنان کان پوءِ سرمو پائيندي هوس
بدڙي ۽ وانگر ٻنڌڻ ۾ ٻڌي کير پياري پوءِ لولي ڳائيندي
هئي-

منهنجي ٻارڙي کي لوڏيو مان پاڻي ڀرڻ تي وڃان منهنجي
پراڻ کي لوڏيو مان پاڻي ڀرڻ تي وڃان

پريم ڪافي ڪلاڪ آرام سان سمهيو پيو هوندو هو ت
امان کي چنتا ٿيندي هئي هن جو ڳلو سڪي ويندو ا
ڪري ڦوديني جون ٽڪيون ۽ نيدا ڦوٽا ڪٽي چاٽي تما
سنهڙو چاٽو تيار ڪندي هئي ۽ وقت بہ وقت هن کي
چٽائيندي هئي. ان وقت پپو ننيڙن چپن کي چوري چاڻ
چٽيندو هو تہ اسان کي ڏسي مزو ايندو هو.

اسان مان ڪير ٻار پريم وٽ پهچندو هو تہ اما
اسان کي پري ڪري ڇڏيندي هئي چوندي، 'پري ٿي
پري پاڻ کي ايزاءُ اچي ٿيندو.'

پريم سان گڏ ٽريننگ پيريڊ ۾ گڏ رهيل ممتا تي هو دل لٽائي ويٺو. هو پنهنجي ئي پيار جي جهولن ۾ جهولڻ لڳو. ممتا کي ڪڏهن پارڪ ته ڪڏهن پڪچر، ڪڏهن هوٽل ته ڪڏهن ڪيفي ۾ گهمائڻ کان ئي هن کي فرست نه هئي. هو ڀلا پيئرن جو ڏيان ڪري سو ڪري ڪڏهن؟ اها ڳالهه گهڻا ڏينهن لڪي نه سگهي. جڏهن امان کي خبر پئي ته هن کي سمڪ پئي.

امان پريم کي چيو، 'پٽ پهرين نياڻين جو ڪارج ٿئي ته پوءِ تون به شادي ڪج. وڏيون پيئرون ويٺيون هونديون ته پوءِ ويهجي وينديون. ڇوڪرن جي شاديءَ ۾ ڪو سنڪٽ ڪونهي.

پر پريم بيڪار جي پڇڙن ۾ پوي ڇو؟

امان ته چاهيو ٿي ته هوءَ پنهنجي پسند جي نونهن وٺي جيڪا خانداني هجي ۽ گڏيل ڪٽنب ۾ رهي سگهي.

پر پريم ته روز اچي هشر مچائڻ شروع ڪيا.

امان به لاچار ٿي چيس، 'سوچي سمجهي قدم وڌاءِ. ايئن نه ٿئي ته گهر جهلائو ڇوڪري نه وٺي اچين ته پوءِ پڇتائڻو پوي.

پريم نڪ جواب ڏنس، 'امان تون ته انهين حساب سان منهنجي لاءِ ڪا به ڇوڪري ڪونه ڳولهي سگهندينءَ. ڪڏهن چئين هن جو خاندان نيڪ نه آهي. ڪڏهن چئين هيءَ ٿُلهي جهڙي مينهن، ڪنهن جو نڪ پڪوڙو ته ڪنهن

تي ويو آهي. پڙهڻ ۾ ڌيان گهٽ ۽ گهمڻ مستيءَ ۾ وڌيڪ هوس.

هر مهني پريم جي پڙهڻ جي گهري رقم موڪلي ويندي هئي. جنهن سان بجٽ بگڙي ويو. بابا تہ نياڻين کان هڪ پئسو بہ ڪونہ وٺندا هئا. خرچ جي چنتا ۾ هڪ ڏينهن بابا کي اهڙو دل جو دورو پيو جو بابا اسپتال ويندي ويندي هميشہ لاءِ اسان کي ڇڏي ويا.

هاڻي گهر جي زميداريءَ وڏي ڀيڻ ساوتريءَ سنڀالي. هن پريم جي مٿي تي هٿ رکيو ۽ هر مهيني وڏي رقم هن کي انجنيئر ناهڻ ۾ موڪلڻ لڳي. گهر ۾ رکي سکي کائي ئي ڪم هلي ويندو پر هو پرديس ۾ دکي نہ ٿئي. اسان سڀني جي اها ئي ڪامنا رهندي هئي.

پنجن سالن کان پوءِ پپو شان سان انجنيئر نهي موٽيو. هن کي تمام سٺي ڪمپنيءَ ۾ نوڪري بہ ملي ويئي.

پريم شروع کان ئي خرچيلو هو. دوستن سان پڪچربازي، هوٽلن تي ڊنر ڪرڻ ۽ گهمڻ ڦرڻ جو شونق ڏينهون ڏينهن وڌندو ويو.

انجنيئر ڇوڪري لاءِ پيلا مائٽين جي کهڙي ڪمي؟ شاديءَ لاءِ رشتا اچڻ لڳا. هاڻي امان پهرين ڇوڪرين کي اکلائڻ لاءِ پريم جا ڪن کائڻ لڳي. پر پريم پنهنجي مستيءَ ۾ ئي پورو.

اڳيان ڇڻ اونده اچي ويئي. امان جي ممتا جو محل ڀر ڀرائي ريت جيان اچي پٽ پيو. الڳ رهڻ ڪان پوءِ ته ڏڻ وار تي ئي هو ماءُ سان گڏجڻ ايندو هو. ان وچهِ هو به ٻن ٻارن جو پيءُ تي ويو ۽ ڪافي گهر جون زميداريون هن تي اچي پيون. پر وڏي ڳالهه هئي. ساهري پاسي هن جو لاڙو ويو وڌندو. سس سهرو، سالا ساليون ئي هن جو ڪٽنب پريوار هو. هتان جو موهه هن پلي ڇڏيو.

امان کي به ٻڍاپي اچي گهيريو. وري ساهه جي بيماريءَ ايڏو هلاڪ ڪيس جو هوءَ ڏينهون ڏينهن وئي ڍرڪندي. وزي پٽ جهڙو هيرو جو هن جي هٿن مان نڪري ويو هو ته هيڪارين هن کي چنتائن ڏيڙو ڪري ڇڏيو. موهه جي وس هوءَ پريم کي اچڻ لاءِ فون ڪرائيندي هئي ۽ هن جي نه اچڻ تي ڏيرئن جو مٿو ڪائي ويندي هئي ته مونکي پريم جي سڪ لڳي آهي.

آخر ڇوڪريون به نوڪريءَ واريون هيون. اهي ٻڍي ماءُ کي سنڀالين، گهر سنڀالين يا نوڪري ڪن؟

هڪ ڏينهن پريم آيو ته ماڻس چيس، 'پٽ توکي ڇا ماءُ جي سڪ ئي نٿي لڳي؟ منهن نٿو ڏيکارين. سچ چيو اٿئون مائٽ آهي ميڻ اولاد آهي پٿر.'

پريم، 'امان تون اسان جي چنتا نه ڪر اسان مزي ۾ آهيون.' ائين چئي هوءَ رمندو رهيو. ساوتري گيٽ تائين ڇڏڻ ويس نه پريم چيس، 'ديدي، مان ڪار وٺي رهيو

جا هٿ اڳربتيون تنگون ميڻ بتيون انهيءَ ڪري مو
تنهنجي مشڪل سولي ڪري ڇڏي آهي. تو لاءِ نونهن
ڳولهي ورتي آهي شادي به مان انهيءَ سان ڪندس. ڪ
ڏينهن جي گرما گرميءَ کان پوءِ پريم ڪٿيو امان اهو ڇئي
ڪٽي بس ڪئي، سڄي عمر توکي هن سان نباهڻي آهي
مان ڪهڙي عمر ۾ ويٺي هوندس؟' پريم ته خوشيءَ ۾
پيو ماپي. هِن ڏينهن جو ئي هن کي انتظار هو.

مسواڙ جي ننڍي جاءِ ۾ پريم ممتا سان شادي ڪري
آيو.

ممتا ماڊرن، فئشنيبل ۽ گڏوگڏ خرچيلي ۽ نڪ چڙهي
به هئي. گڏيل ڪٽنب ۾ رهڻ هن جي وس جي ڳالهه ن
هئي ڪونه. هر وقت سس ۽ نڙاٽن جون خاميون پئي
ڪڍندي هئي. پريم جا ڪن پئي پريندي هئي جنهن
سان هن جي دل ڏينهون ڏينهن ويو گهر مان ڪٽو ٿيندو.

ڪوشش ڪري ڪمپنيءَ جو ڪوارٽر ورتائون ۽ جهٽ
ممتا کي ڏاجي ۾ مليل سامان ڪٽي ان ۾ شفٽ ٿي ويا. پر
ڪمپنيءَ به مسواڙ ۾ وڏي رقم ڪٽي ڇڏيندي هئي.

ان وچ ۾ پلاٽن جي نيلاميءَ ۾ پريم به هڪ پلاٽ
ورتو پر هن وٽ پئسا ته هئا ڪونه. پلاٽ جي لاءِ به هن کي
پينرن اڳيان هٿ ٽنگڻو پيو. پوءِ هيڏانهن هوڏانهن لون
وٺي ڪجهه ماءُ کان مدد وٺي هن جاءِ جوڙائي.

پريم جي گهر مان نڪرندي ئي امان جي ته اکين

مهينا نڪري ويا پريم جو درشن درلڀ ٿي ويو.

سياري ۾ امان کي ساهه جي تڪليف وڌي ويندي آهي، چيائين، ’ساوتري پريم کي جلد گهرائي الائي منهنجو ساهه ڪڏهن نڪري وڃي؟ اهو ئي ته مونکي ڪلهو ڏيندو. تڏهن ئي منهنجو موڪ ٿيندو. ائين نه ٿئي ته منهنجا پراڻ نڪري وڃن ۽..... ساوتريءَ امان جي منهن تي هٿ رکي ڇڏيو.

پر امان جي کنگهه جو دؤرو شروع ٿي ويو.

دوا ڏيندي ساوتريءَ چيس، ’امان تون دوا وٺ اسان پريم کي فون ٿا ڪيون.‘

پريم کي فونيون ڪيون ويون پر هاڻ ته هو ڪاروارو هو بيڪار ماڻهن وٽ اچي ڇو؟

آخر ساوتري آفيس ۾ ويس ته پريم چيس، ’ديدي اڄ منهنجو ڊائريڪٽر ڪلڪتي مان اچڻو آهي، پروموشن جو پورو چانس آهي. هن کي هوٽل ۾ دعوت ڏني آهي. اڄ صبر ڪيو سڀاڻي مان حاضر ٿي ويندس.

ساوتري ته سمجهي وئي پر امان مڙي ئي ڪونه.

ٻئي ڏينهن پپوءَ کي فون ڪري ٿڪا پر گهر ۾ چون آفيس ويو آهي آفيس ۾ چون سيٽ تي ڪونهي.

ٽئين ڏينهن امان جي تبيعت هيڪارين بگڙجي وئي. امان کي ناڙ صرف پٽ جي.

آخر ساوتريءَ کي پريم جي بنگلي تي وڃڻو پيو.

آهيان مونکي ٿوري مدد ڪيو.‘

ساوتريءَ روش مان چيس، ’قرض وني ڪار وٺ اڄ ڪالهہ بينڪون ۽ ڪار ڪمپنيون بہ لون ڏينديون آهن.‘

آواز ٻڌي امان سڏ ڪرڻ لڳس، ’پريم چا پيو چئين؟‘

پريم اندر اچي پنهنجي فرمائش رکي.

امان چيو، ’پريم پٽ اهي هاٿي پالڻا آهن. ڪار وٺڻ کان پوءِ بہ پيٽرول جو خرچ، ڊرائيور جو خرچ، اڄ هيءَ خرابي سڀاڻي هوءَ خرابي جڏهن تون ايترو ڪمائڻ لڳين تہ ڪار بہ ڪٺي وٺج. هينئر ڪهڙي ضرورت آهي؟‘ پريم روش سان، ’امان توکي خبر نہ آهي. اسان جي سڄي ڪالونيءَ ۾ سڀ ڪار وارا آهن وري منهنجو عهدو بہ وڏو آهي. آفيسرن سان لهہ چڙهہ آهي. آخر اسٽينڊرڊ تہ مينٽين ڪرڻو آهي.‘

امان، ’پوءِ پلي وڃي قرض وٺ.‘

پريم، ’قرض ارڙهان سينڪڙو آهي چڪائيندي چيلهہ ٻجي پوندي.‘

ساوتري، ’اسان وٽ بہ ڪا ڏراوت ڪونہ رکي آهي.‘

امان، ’چڱو هاڻي چپ ڪر، پاڻ ڪي تہ سهوئي ڪونہ. هان وٺ پريم (چوڙهيون سونيون هٿ مان لاهيندي) هاڻ مون وٽ ڪجھ بہ نہ بچيو اٿئي.

پريم، ’(خوش ٿي امان کي پاڪر ۾ پري) منهنجي سني امان‘ ۽ چوڙيون کڻي رمندو ٿو ٿئي.

اجهو تہ آيس.'

ساوتريءَ جي ڪمري مان ٻاهر نڪرندي ئي ڪمرو نهاڪن سان گونجڻ لڳو.

هيڏانهن ساوتري گهر پهتي تہ امان آخرين شواس کڻي رهي هئي. هن جون جهڪيون اکيون بس در ڏانهن ئي يڪ ٽڪ نهاري رهيون هيون. ساوتريءَ پپوءَ کي يڪدم فون ڪيا. پپو پڇندو آيو اچان در تائين پهتو مس ۽ هڪ نظر ڏسندي ئي امان جو ڪنڌ هڪ پاسي ٻي جان تي ڍرڪي ويو. آخري گهڙيءَ ۾ امان پٽ جي هڪ جهلڪ ڏسندي ئي سرڳ جي دوار تي پهچي ويئي. هن کي صرف پريم جو انتظار هو.

پريم اهو نظارو ڏسي، 'امان' رڙ ڪندو اچي ماءُ کي چنبڙيو ۽ ڪيڪرات ڪري اوڇنگارون ڏيئي روئڻ لڳو. پر امان هاڻ پرلوڪ هلي ويئي هئي. ممتا جي ميڻ جي هنن ممتا جي ٻنڌنن کان پري پهچي چڪي هئي.

ڏسي ته پريم جي گهر محفل لڳي پئي آهي. رم ۽ بيئر جون بوتلون کليون پيون آهن. سڄي ٽيبل منايں ۽ تعامن سان پري پئي آهي. هو پنهنجي پروموشن جي خوشي جي سيليبريشن ڪري رهيو هو.

ساوتريءَ کي ڏسي ٿهڪ ڏيئي چيائين، 'واهه ديدي توهان ته چا موقعي سان آيا آهيو. ساوتريءَ ڏانهن منائيءَ جي پليٽ وڌائيندي وٺو ديدي توهان به منهن منو ڪيو. منهنجو پروموشن آرڊر ڪلهه ئي اچي ويو آهي. مان سپاٽي ضرور ايندس.'

ساوتريءَ ڏٺو پريم جا سالا ساليون، ساهرا مت مائٽ سڀ اتي موجود هئا. ساوتريءَ کي ڏسي هنن جا منهن لهي ويا.

ساوتريءَ روئيندي چيو، 'امان جي آخرين گهڙي اچي پهتي آهي هوءَ تنهنجي راهه ڏسي رهي آهي. جيستائين توکي نه ڏسندي هن جا پراڻ اٽڪيا پيا هوندا.

پريم، (ٿهڪ ڏيئي) 'نه ديدي ايئن نه چئو، هاڻي ته مان امان کي ڪار ۾ پنهنجي بنگلي ۾ وٺي ايندس. چا ڪيان ڪجهه وقت کان تمام بزي رهيو آهيان.'

ساوتري، 'هاڻ هلين ٿو يا نه؟ مون وٽ وقت ڪونهين. تون جلد هل نه ته امان کي پٽ روپي تارو نه ڏسڻ تي سرڳ جي چاهنا اندر ۾ ئي رهجي ويندي.'

پريم، (مجبوريءَ ۾) 'چڱو ديدي توهان هلو مان

ايتري ۾ پنڊت چيو، ’ودا جي گهڙي نڪرندي تي وچي تاري ۾ ئي ودا ڪرڻو آهي.‘

ڪويتا ساهري گهر قدم رکيو ته هن ماءُ جي سکيا ڳنڍ ٻڌي ڇڏي. هن سس کي ماءُ، نڙان کي ڀيڻ سمجهي ان سکيا تي عمل ڪندي هن ڀهريون ڪرم ڪيتر رسوئيءَ کي ئي ٻڌايو، ڪويتا صبوح سوير اٿي ڪم هاج کي لڳي ويندي هئي جيئن وقت تي ڪم پورا ڪري سگهي.

اشوڪ گهر ۾ اڪيلو ڪمائيندڙ هو ۽ گهر وارا گهڻا هئا. ڏڻ وار، ڏي وٺ به اشوڪ جي پگهار مان ئي پورت ڪري ڪيا ويندا هئا. ان ڪري اشوڪ گهر جو اسٽينڊرڊ ڻاهڻ لاءِ نوڪريءَ واري ڇوڪري ورتي جيئن هن مهانگائيءَ کي منهن ڏيئي سگهجي.

ڪويتا جي موڪل به ختم ٿي ۽ اُها به ڊيوٽيءَ تي وڃڻ لڳي. ڀهرين ته اشوڪ هن کي اسڪوٽر تي آفيس ڇڏيندو پوءِ پنهنجي آفيس هليو ويندو هو. پر پوءِ روز اهو خفو هن ڪان سنو نه ٿيو ڇو جو اشوڪ جي آفيس هئي ٻئي ڇيڙي تي ان ڪري ڪويتا پوءِ بس ۾ اچڻ وڃڻ لڳي.

بس ڪڏهن وقت تي نه پهچندي هئي ته باس چوندو هوس، ’هيءُ وقت آهي ڇا توهان جي آفيس اچڻ جو؟‘

ڪويتا جو سنو سڦرو موڊ سڄي ڏينهن لاءِ بگڙي ويندو هو. من ۾ سوچيندي بس تي نه هن جو ڪو وس ئي ڪونهين.

هن جو وجود

ڌيءَ آهي پرائو ڌن اهو ڇوڪرين لاءِ انهن جي ڄمڻ گهڙيءَ کان ئي چيو ويندو آهي. ڪويتا جي ودائيءَ جي گهڙيءَ اچي پهتي آهي. هيءَ گهڙي ماءُ پيءُ جي لاءِ ايتري نہ ڏکدائي تي ٿئي اهو تہ اهو تو ڄاڻي سگهي جنهن کي تن کي لڳي هجي. آنديءَ جي ٽڪري کي پرائي گهر موڪليندي جڙ هيانءُ ڪاڄي تو وڃي.

اها گهڙي ماءُ ۽ ڌيءُ لاءِ خاص ڪري اهميت تي رکي. ماءُ ڌيءُ کي ڀاڪر ۾ پيري وڇوڙي جي درد سان ڀرپور ودائي جي آخري سکيا جا اکر تي دوهرائي، 'پٽ هاڻي تون پنهنجي گهر تي وڃين هاڻي ٻنهين ڪُلن جي لڄ رکج ۽ ٻنهين ڪُلن کي تارج. هندو استري جنهن چائنٺ ۾ پير وجهندي آهي ٻاهر ارٿيءَ تي ئي نڪرندي آهي، اهو ياد رکج. سس کي ماءُ جي روپ ۾ نڙان کي ڀيڻ جي روپ ۾ ۽ ڏير کي ڀاءُ جي روپ ۾ ڏسنديءَ تہ تو کي هتان کان وڌيڪ آدر ۽ پيار ملندو. پنهنجي سک جي چنتا نہ ڪري ٻين جي سک جي چنتا ڪج تہ هميشہ سک ماڻيندينءَ.'

ايترو چوندي ٻئي روئڻ ۾ اچي چٽڪيون. هر هندو ماءُ ۽ خاص ڪري سنڌو ماءُ تہ هر ڌيءُ کي ودا مهل اها ئي سکيا ڏيندي آهي.

يمار تي پوندو هو پر ڪوبہ گهر جو ياتي هن جي وڏائي
ـ ڪندو هو. سڀ چوندا هڪ ڪويتا ئي تي گهر جو ڪم
ڪري ٿي هر ڪو ٿو ڪري.

صبوع جي چانهن ناشتي جو ڪم لاهي ڪويتا روٽي
ناهڻ جي تياري ڪندي آفيس لاءِ ٽفن پائيندي ڊوڙ ڊڪ
۾ آفيس پهچندي وري گهر ايندي چانهن ۽ روٽيءَ جي
ڪم ۾ جنيي ويندي هئي. پر من کي تسلا ڏيندا هئا هن
جي ماءُ جا منا ويڻ جيڪي ودا گهڙيءَ ۾ هن کي ڏنا ويا
هئا. ٻين لاءِ جيئڻ جو سڌانت رات جو بہ ٽئي ٽي.وي.
ڏسڻ ويهي رهندا هئا. ڪڏهن پڪچر، ڪڏهن ڪرڪٽ
تہ ڪڏهن گانا.

اڄ بہ رات جا يارهان اچي ٿيا آهن. اشوڪ ماءُ جي
گود ۾ ليٽيو پيو آهي ٽنگ تي ٽنگ چاڙهي ماٽس اشوڪ
جي وارن ۾ پيار سان آڱريون ڦيري پٽ تي ممتا لٽائي
رهي آهي. ايتري ۾ اشوڪ ڪويتا کي سڏ ڪري، ’ڪويتا
پاڻي تہ پيار.‘

ڪويتا ٽري ۾ پاڻيءَ جا گلاس کڻي پاڻي پياري
پنهنجي ڪمري ۾ اچي ٿي چيلهہ تي زور ڏئي هن جي
منهن مان آهہ نڪري ٿي وڃي. هوءَ ايڏو ٿڪ ٿي محسوس
ڪري ۽ سوچي ٿي جڻ هن گهر ۾ هن جو ڪو وجود ئي
ڪونهين.

ايتري ۾ وري اشوڪ سڏ ڪندي ٿو چويس، ’پليز

ڳهر اچڻ ۾ بہ ڪڏهن ليٽ ٿي ويندي تہ سپ ا
ورائيندا هئس. اڄ تہ اشوڪ هن کان اڳ ڳهر پهچي
هو. شڪي نظرن سان ڏسندي چيائينس، ’جناب
سواري ڪٿان پئي اچي؟ ڪٿان تفريح ڪري آئي آهي

ڪويتا جو دماغ گرم ٿي ويندو هو. هڪ تہ آف
جي ٿڪاوٽ ٻيو باس جو غصو. اشوڪ جا اکر جڻ هن
ڪنن ۾ زهر اوتي ويا. انهن ئي ڪپڙن سان رسوئي
ڳهڙو وئي ۽ شام جي چانهن ۽ ناشتو ٽيبل تي سجائي ڇڏيائ

ڪويتا جي سس ۽ نڙان ڪنهن ڪم ۾ هن جي
نہ ڪنديون هيون هيڪاري پيون اشوڪ جا ڪن هن
خلاف ڀريندون هيون. جڏهن ڏس تہ پاڙيوارن سان پ
سڄي ڪالونيءَ تي چٽرون پيون ڪنديون هيون. ڳالهہ
مان هنن جو پيٽ ئي نہ ڀربو هو. جڏهن ڪم ۾ مش
ڏيکارڻ جو ڏيکاءُ ڪندي روٽي اچي ٽيبل تي لڳائيند
هيون. اڄ بہ ائين ئي ٿيو انيتا گرما گرم پڪوڙن
پليٽ ... اڳيان رکي تہ هو خوش ٿي انيتا جون وڏا
ڪرڻ ... ’واهہ ڀيڻ هجي تہ اهڙي.‘

ڪويتا کي صفائي ڏيڻ جو موقعو ڪڏهن نہ ملند
جو اشوڪ ڳهر وارن جي برخلاف هڪ حرف بہ ٻڌڻ
چاهيندو هو.

آفيس جي ڪم ۽ ڳهر جي ڪم ڪرڻ ڪري ڪ
ايڏي تہ ٿڪجي پوندي هئي جو هن جو سرير تہ ڇا م

آئي پر مٿو ڦري وڃڻ سبب هوءَ وڃي ڏرتيءَ تي ڪري ۽ بيهوش ٿي وئي. هن کي مٿي تي به ڳهري چوٽ لڳي. يڪدم هن کي اسپتال پهچايو ويو ۽ اشوڪ کي آفيس مان فون ڪري گهرايو ويو.

اشوڪ اسپتال پهتو پر هن جا هٿ پير ڪم ئي نه پيا ڪن. چوندا آهن جيڪر گاڏي پٽي تان پنهنجي رفتار سان ٺيڪ هلي رهي آهي ته مسافر هن جي ڪابه پرواهه نه ڪندا آهن پر جڏهن ئي گاڏيءَ هلڻ ۾ ڪا رنڊڪ ايندي آهي ته سڀني جو ڌيان ان رنڊڪ کي پري ڪري گاڏي وري هلائڻ ۾ لڳي ويندو آهي.

اشوڪ ڏٺو ڪويتا بيهوش پئي آهي. هن جو منهن پيلو هيڊ لڳو پيو آهي. ڳل اندر پئجي ويا اٿس. اکين هيٺان ڪارا داغ ٿي پيا اٿس. هن کي ڪويتا جي پهرين ملاقات ياد آئي. هن جا گلابي ڳل ئي هن جو من چورائي سگهيا هئا ۽ اڄ هن جي اِها حالت ٿي وئي آهي. هن ترس جوڳي حالت کي ڏسي اشوڪ کي ڪويتا تي ترس اچڻ لڳو.

ڊاڪٽر تپاس ڪري ڊرپ چاڙهي ڇڏي هئي. جڏهن هوش ۾ آئي ته عجب ۾ پئجي ويئي ته هوءَ اسپتال ۾ ڇو؟ اشوڪ هن کي تسلي ڏيندي چيو، ’تنهنجو مٿو ڦري ويو هو ۽ تون بيهوش ٿي وئينءَ ان ڪري توکي هت اڻيو پيو، سڀ ٺيڪ ٿي ويندو.‘

تپاس ڪندي ڊاڪٽر چيو، ’مريض کي سائي ٿي

ڪويتا هڪ ڪافيءَ جو ڏؤر ٿي وڃي، گهر ۾ ئي پڪ
حال جو مزو اچي وڃي.'

ڪويتا ڪنڌ هيٺ ڪندي رسوئيءَ ۾ وڃي ٿي ڪ
ٽري ۾ ڪٽي اچي ٿي ڏئين.

ڪمري ۾ اچي ته سادا يارهان ٿيا آهن. هن ڪي
صبوع جو ٻه سويل اٿڻو آهي. اشوڪ ته ٻه دفعا بيڊ ٽي
پوءِ ئي بسترو ڇڏيندو آهي.

چوندا آهن من جي ڳالهه ڪنهن سان نه سلجي
ڪان ۾ اُڏ هيءَ وانگر دک ٻه سرير ڪي پورو ڪيو ڇڏ

ڪويتا جو اندر ٻه ويو ڪاچندو، ڪائڻ پيئڻ جو ٻه
ته سيني جو ڏيان رکندي هئي پر پيار سان هن ڪي ٻه
ڪارائي ته تن ڪي لڳي.

ڪڇ ڏينهن ڪان ڪويتا جي تبيعت ڍلي پئي
پر گهر وهڻ ڪان ته سنو هو هوءَ آفيس وڃي هلي. هن
وقت سنو ڪٽجي ويندو هو. گهر ۾ ڏينهن جڻ وڏي وي
هو ۽ بور ٿيندي هئي. هن ڪي لڳو ڪم هن ڪان پڄجي
نه پيو.

پر ته ٻه گهيلي گينداڙي سرير ڪان ڪم پئي ڪن
هئي. پر اج جڻ سرير مان طاقت نپوڙجي وئي هئس

اڙي پائي سرير ٻه آهي هڪ مشينري جئين مش
۾ خرابي ٿي وڃي ته هن جي سار سنڀال ڪرڻ ضرو
آهي. لاپرواهيءَ جي نتيجو اڳرو نڪتو. ڪويتا آفيس

ماري بيماري سرير سان لڳل هوندي آهي ان جو علاج ڪبو
ذهن ماڻهو ٺيڪ ٿيندو.'
انيتا، 'پر ممي سڄي گهر جي روٽي ۽ ڪم بابا مون
ڪان تہ ڪونہ ٿيندو.'
ماڻس، (ڌمڪائيندي) 'ٿيندو ڇو نہ؟ ڪويتا بہ تہ
ڪندي آهي. تون بہ هاڻي شاديءَ لائق آهين پرائي گهر
ويندينءَ تہ ڇا پلنگ تي ويٺي حڪم هلائيندينءَ؟'
انيتا چپ ٿي ويئي. سڄي مستي ڪافور ٿي ويس.
نهيو نڪيو ٽڪر ملي تہ ماڻهو مست ٿيو وڃي ڪم ڪرڻو
پوي تہ پري ڀڄيو وڃي.
شام جو اشوڪ ماڻس کي اسپتال ڇڏي آيو. صبوع
جو واپس وٺي آيو. پر ڇئن ڏينهن ۾ ئي گهر جو چرڪو ڇين
ڇين پيو ڪري. وقت تي نڪو روٽي نڪو چانهن. صبوع
جو اشوڪ ٽيبل تي وينو هٿ مهٽي.
انيتا منهنجو ناشتو ڪڻي اچ. انتظار ڪان پوءِ، 'پلا
ٽفن ئي ڏي تہ آفيس وڃان. پر اڃا وهيا ڊبا پئي وهيا سو
ڪم ڪيئن ٿئي. آخر اشوڪ غصي ۾ گهران نڪري ويو.
ماءُ ڏيءُ هڪ ٻئي جو منهن تڪڻ لڳيون.
ماڻس، 'انيتا وقت ڏسي ڪم ڪبو آهي. تون سڄ
اپرندي تائين گهوڙا وڪڻي سمهين پئي هوندي آهين.
اشوڪ بکيو هليو ويو.'
انيتا، (باسڻ ڦٽا ڪندي) 'ممي مون ڪان نٿو ٿئي

پئي آهي، اهو مرض پراڻو ٿو لڳي، پر توهان کوبہ ڌيان نہ ڏنو آهي. ڏسو هن جون اکيون ۽ هي ننهن اهي سائيءَ جون نيشانيون آهن. هاڻي ميرض کي گهٽ ۾ گهٽ ڏهہ ڏينهن اسپتال ۾ ڀرتي رهڻو پوندو.'

اشوڪ سُن ٿي ويو. ڪويتا جي اهڙي حالت ٿي وئي آهي ۽ هن کي خبر ئي نہ پئي آهي. هن اُف نہ ڪئي آهي.

اشوڪ کي دوائن جو پرچو ڏيندي ڊاڪٽر ٻين مريضن ۾ لڳي ويو. گهر وڃي جيئن ئي اشوڪ ماءُ ۽ ڀيڻ کي ڪويتا جي اسپتال ڀرتي ٿيڻ جي ڳالهہ ڇئي تہ هو ٻئي هڪ ٻئي جو منهن تڪڻ لڳيون.

اشوڪ ضروري سامان کڻي اسپتال روانو ٿي ويو.

انيتا، 'ممي مونکي تہ ڀاڀيءَ جي چال ٿي لڳي آرام ڪرڻ جي بهاني اسپتال ۾ رهڻ گهر جي ڪم کان بہ موڪل هيءُ سنو بهانو آهي.'

ماڻس، 'نہ ائين نہ آهي. ڪجھ ڏينهن کان ڪويتا برابر سست پئي نظر آئي. هاڻي توکي هيڏهان هوڏانهن ڌيان نہ ڪري گهر جي ڪم ۾ ڌيان ڪرڻو پوندو. مونکي بہ رات جو ڪويتا وٽ رهڻو پوندو.'

انيتا، (روئڻ هارکي ٿي) 'ممي اهو سڀ ڪئين ٿيندو؟'

ماڻس، 'پٽ دک سک تہ جيون جا بہ پاسا آهن،

هئي. هن کي لڳو اڄ هن کي بخار ٿو چڙهي مٿو ڦرڻ لڳيس. هوءَ اچي بستري تي ليٽي، انيتا کي سڏ ڪندي چيائين، ’انيتا پٽ پاپيءَ جي سنپال ڪج مونکي اچي تپ چڙهيو آهي.‘

انيتا جهنجهلائي چوڻ لڳي، ’ممي توهان نه به منت به ويهڻ نٿا ڏيو، مان به انسان آهيان ٿڪجان نه ٿي. مان ايڏو ڪم نه ٿي ڪري سگها.‘

انيتا ٽي.وي. تي ويٺي ٿي ٽوڪي جواب ڏنس نه ماڻس جي اکين ۾ ڳوڙها تري آيا. جنهن ڌيءُ کي هوءَ اکين تي رکي فخر ڪندي آهي اها کهڙا نه ڪتا جواب ٿي ڏئي؟ گهٽ ڪويتا نه ڪڏهن ڪورا اکر ڪونه ڳالهائي. ممي-ممي ڪندي هن جي زبان ئي ڪونه ٿڪجي. سڄو وقت ڪم ۾ رهندي به ڪڏهن شڪايت ئي ڪونه ڪري. انيتا کي هاٽي سڏارٽو ئي پوندو هوءَ نه پرايو ڌن آهي جي سس کي وچي اهڙا جواب ڏنائين نه اسان جو نالو نه مٽيءَ ۾ ملي ويندو. ڪويتا سنسڪاري گهر جو ٻار آهي. اسان کي به هن جي شيوا ڪري خانداني جواب ڏيڻ کپي. اڄ مونکي بخار آهي نه ڪم ڪٿي ٿي ڪري سگهان؟‘

پڻاپي ۾ مونکي ڪم نه پٽ ۽ ننهن ئي ايندا. جيڪر ڪويتا هينئر ئي ڪمزور ٿي وئي نه مان پوٽڙن پوٽڙين جو منهن ڪئين ڏسي سگهندس؟

چئن چئن جڻن جي ڪاڌي جو بندوبست.‘
ماڻس، ’چو نٿو ٿئي؟ ڏينهن ۾ چار چار پيرا تو
پيٽ ڏٿي سپ ڪڇ ڪپي ڪڪ ڪٽي ٻيٺو نہ ڪرين. ما
ڪم مهل ڪم ڪري راند مهل راند.‘
انيتا چپ ٿي ويئي منهن سڄائي روئڻ هارڪ
ٿي ويهي رهي.
اشوڪ کي تہ ڪپڙا بہ روز هٿ ۾ ملندا هئا. اڄ ڪ
ڪبٽ کولي تہ نہ ڪو ڪپڙو پريس هو. ڪنهن ۾ بٽڻ هو
ڪا خميس ادڙي پئي هئي. انيتا منهنجو ڪوبہ ڪپ
پريس ڪونهين. ڪويتا هوندي تہ سپ ڪم ٽپ ٽاپ ه
انيتا ڇا جواب ڏئي.؟ ڪجي جهڙي پت.
غصي ۾ اڄ بہ اشوڪ هليو ويو.
هفتو ڪويتا اسپتال ۾ رهي پر تمام ڪمزور هئي
ڊاڪٽر ڪويتا کي مهينو ڪن پوري آرام جي هداي
ڪندي گهر جي موڪل ڏني. پر ڪاڌي پيتي جو خيال رک
جي پوري هدايت ڪئي. اشوڪ بہ ڪويتا جو پورو خي
ڪرڻ لڳو. ميوو ڪٽي هن کي منهن ۾ منٿون ڪر
کارائيندو هو. ڪويتا جي سس بہ هن جي پوري سني
ڪندي هئي. وقت تي جوس ۽ سوپ وغيره ناهي تمام پي
سان پياريندي هئي.
اٿين ڪندي هڪ ڏينهن انيتا ٽي وي تي پڪچ
ڏسڻ ۾ مشغول هئي. ماڻس رسوئيءَ ۾ ڪم ڪري رهي

جا پڪوڙا.

سڀ ڪائيندا انيتا جي ساراهه به تا ڪندا وڃن ۽ آڱريون چٽيندا چٽڪارا ڏيئي خوش ٿا ٿين. انيتا خوشيءَ ۾ پرجي اچي ڪويتا کي ڀاڪر پائي، ’هيءُ سڀ پرتاپ اسان جي پياري ڀاڀيءَ جو آهي هاڻي مان به سٺي روٽي ناهي ٽي سگهان ڪئين ممي؟ ۽ ها ڀاءُ سڀاڻي مان توهان جي پسند جا دهيوڙا ۽ ڦول پٽاشن جي ڀاڄي ٺاهيندس جو سڀ هٿ چٽيندا رهجي ويندا.‘

اشوڪ، ’ڪنهن جا تنهنجا يا پنهنجا؟‘

انيتا ڀاءُ کي ان چيڙڻ تي مارڻ ٿي اچي.

اشوڪ، ’انيتا سڀاڻي ڀاڄي آفيس لاءِ سرس ڏجان ته بين کي ڪارائي تنهنجي ائڊورٽائيزمينٽ ڪيان ته من ڪو باندر تو تي ريجهي وڃي. انيتا شرم کان پنهنجي منهن کي هٿن سان لڪائي ماءُ جي گود ۾ لڪي ٿي وڃي. اڄ سڄو گهر تمام خوش آهي. ڪويتا جي صبر جو ڦل هو جو هن اڄ ماءُ جي سکيا تي هلي سس کي ماءُ ۽ نڻان کي ڀيڻ ناهي ورتو هو. هاڻي سس ۽ نڻان گهر ڇڏي ڪيڏانهن ڪونه وينديون هيون. ڪويتا جي گڻن جي تعريف ڪندي نه ٿڪجنديون هيون. سڀ ڪم ونڊي ورهائي ڪنديون هيون. ڪويتا جي خوشيءَ جو ته ڪو ٺڪاڻو ئي نه هو. اڄ هن جو ئي وجود سڄي گهر ۾ هو.

سچ چيو ويو آهي ننهن ۾ ڏيءُ ئي آهي. جڏهن هوءَ مونکي ماءُ تي سمجهي ته هوءَ ۾ منهنجي ڏيءُ ئي آهي.

انيتا ماءُ کي بيمار ڏسي چيو، ’ممي مونکي پاپيءَ وانگر سوادي روٽي ناهڻ نٿي اچي، اشوڪ ۾ منهنجي هٿ جي روٽي دل سان نہ ٿو کائي.

ممي، ’پٽ ڪير ۾ ماءُ جي پيٽ مان سکي نہ ايندو آهي. هر ڪم سکڻو پوندو آهي. سٺي روٽي ناهڻ زال-ذات جو هڪ وڏو هنر آهي. مڙد کي وس ڪرڻ جو اهو هڪ اهڙو وسيلو آهي جو پوءِ مڙد گهر ڇڏي ٻاهر ڪڏهن کائڻ ڪونہ ويندو.‘

ڪويتا هاڻ بلڪل نيڪ ٿي ويئي آهي. انيتا هن کان پڇي سنيون ڀاڄيون ناهي کارائڻ ۾ دلچسپي وٺي رهي آهي.

اڄ ٽيبل تي روٽيءَ جو انتظار ٿي رهيو آهي.

اشوڪ، ’واهہ ڀائي اڄ ڇا تہ خوشبو آهي، انيتا ڀائي ڇا ناهيو اٿئي؟‘

انيتا، ’سرپرائيز ڀاءُ ٿورو انتظار.‘

اڄ انيتا ۾ گهڻو اڇاءُ آهي. هن ڪويتا کان پڇي خود نئين ريسپي تيار ڪئي آهي. تمام خوشيءَ ۾ پرجي روٽي ٽيبل تي آڻي ٿي رکي.

اشوڪ ڏسي ٿو تہ شاهي ڪوفتن جي ڀاڄي ۽ پنير

ڪهيري ورتو. هن اڄ ڏينهن جي موڪل ورتي ۽ پبلڪ پارڪ
ڏانهن هن جا پير ازخود وڌڻ لڳا. جتي اڪسر شانتي ۽ هو
اچي پريم جو پينگون وڌائيندا. هنن زندگي ڀر گڏ رهڻ
جون ڪسمون کاڌيون ۽ وائدا نڀاهڻ جا قول ڪيا.

شانتي ۽ شامن ٻئي هڪ ئي آفيس ۾ ڪم ڪندا
هئا. ان آفيس ۾ صرف شانتي ئي نه پر ٻيون ٻه گهڻيون
ڇوڪريون ڪم ڪنديون هيون پر ڪڏهن به شامن جو من
هنن ڏانهن ڪا ڪشش پيدا نه ڪئي.

هڪ ڏينهن شانتي هن جي ٽيبل وٽ اچي چيو،
منهنجي مٿي ۾ سور آهي مان تورو جلدي گهر وڃي رهي
آهيان، مهرباني ڪري منهنجي ٽيبل جي ڪم جو به ڌيان
رکندا ته مان بي اوني تي گهر وڃان.'

شامن اڄ هن کي چتائي ڏٺو، هوءَ تمام سادي سودي
ڇوڪري هئي. هن جو رنگ چمپئي رنگ جهڙو اڇو هو،
چهرو چندرما وانگر گول، اکيون ڪاريون ۽ چمڪيليون، وار
ڪاريون گهٽائون پئي لڳا. ڪل ملائي خوبصورت ڇوڪرين
مان هڪ هئي پر سادگيءَ جي ڪري هيڪاري هن ۾ چار
چنڊ لڳي ويا هئس. شامن ڪنڌ هلائي ها چوي ان کان
پهرين ئي هوءَ مني مسڪان اُڇلي گيٽ کان ٻاهر نڪري ويئي.

ان ڏينهن کان ڇو جو شامن هن جي ٽيبل جو ڌيان
رکندو هو ۽ ڪم ۾ هٿ ونڊائيندو هو ان ڪري هنن جو
هڪ ٻئي سان لاڙو وڌندو ويو ۽ وڌندي وڌندي هيءَ ايتري

شانتيءَ جي تلاش

اڄ شامن جو من ڪٿي لڳو ئي ڪونہ پئي. رات جو سمهين تہ ننڊ نيڻن مان غائب ۽ ڏينهن جو جتي وينو اتي چتو. من جئين ويڳاڙو. تي ويو هجي. من مان ڪنهن شيءَ جي اڇا، لالسا ڄڻ مري وئي هجي.

انسان جو من ئي تہ آهي هن جي سرير جي گاڏيءَ جو ڊرائيور. من پٽڪيو تہ ڊرائيور ائڪسيڊينٽ ڪري وجهندو ۽ هتي تہ من سان گڏ سرير ئي بيمار ٿي پيو آهي.

تہ بہ شامن آفيس ۾ ٽفن کڻي مٿل من سان ويو پر جتي ڪرسيءَ تي وينو هو اتي وينو ئي رهيو. نڪو ٿي ڪو ڪم پڳس، نہ ڪو ڪنهن سان ڳالهائڻ. چرچو ڳهبو تہ پري جي ڳالهہ. من روئڻ روئڻ جهڙو پيو ٿي وجيس. ڳوڙها اکين تي اچي واپس لڪي پئي ويس. مڙد ماڻهوءَ کي ڪير روئيندو ڏسندو تہ ڇا چوندو؟

پر دل ۾ درد هوندو تہ ڳوڙها تہ ايندا ئي نہ تہ اندر ئي سڙي ٻور ٿي ويندو.

آفيس ۾ گهڻوئي سيني ڏونڌاريس پر همراهہ اهڙو چپ ڄڻ اڄ مؤن ورت جو ارادو ڪري آيو هجي.

شامن اڄ پاڻ کي ايڏو اڪيلو پيو سمجهي ڄڻ آفيس ۾ ٻين جي حاضري جي هن کي سمڪ ئي ڪونہ هئي.

ماضيءَ جي يادين هن کي پنهنجي گهيري ۾

ندي.

ايترو ٻڌڻ کان پوءِ تہ شامن پاڻ کي روڪي نہ پيو
نهي. هن آپگهات ڪرڻ جي ارادي کي مقمل ڪرڻ جي
ه سوچي پر تڏهن هن کي ڪنهن ڪتاب ۾ پڙهيل
وچن ذيان ۾ اچڻ لڳا جن جو سار هو:- 'آتم هتيا پاپ
ي. مشڪل کان ڀڄڻ جو هيءَ تمام غلط طريقو آهي.
اس تي انسان کي تڪڙ ۾ ڪو قدم نہ کڻڻ گهرجي.
اشا وادي تي دنيا ڇڏڻ کان سنو آهي تہ آشاوادي تي
يچارن کي سني پاسي موڙڻ جي ڪوشش ڪندي مڙس
ي منهن ڏيڻ سان مشڪل تي وجيہ پراپت ڪري سگهبي.'

انهن ويچارن هن کي سنو موڙ ڏنو پر شانتيءَ جي
ادين کان هو پاڻ کي آجو نہ ڪري سگهيو. هن جي يادين
ان ڀڄڻ لاءِ هن من ۾ شانتيءَ جي چاهہ ۾ اتان بدلي
ڪرائي ٻئي شهر ۾ هليو ويو.

ٻئي شهر ۾ وڃڻ سان ڇا من بہ ٻيو ٿيندو ڇا؟ من تہ
نسان سان گڏ ئي آهي. هتي بہ هن جي نيڻن جي ننڊ
حرام هئي ۽ هن جو من ڪٿي بہ نہ لڳندو هو. انهين ڪري
هن جي صحت تي خراب اثر ٿيڻ لڳو. هو ڪمزور ٿيندو
ويو ۽ آخر اهڙو بيمار ٿيو جو بستري داخل ٿي ويو.

بيهوشيءَ ۾ هن جي ماءُ پيءُ هن کي سائي شهر
گهر وٺي آيا. شيوا ٽهل، دوا درمل، آسيسن ۽ دعائن کان پوءِ
هوءَ نئُ بنو ٿيڻ لڳو. صحت تہ سڌرڻ لڳي پر من اهو ئي

قدر وڏيو جو بئي آفيس ٽائيم کان پوءِ به پارٽ ٽائيم
ڏچو ڏيئي گهر دير سان موٽڻ لڳا. شام جو ڪنهن پارڪ
ريسٽران کي آباد ڪندي هڪ ٻئي سان زندگي گذارڻ
فيصلو ڪيو.

شانتيءَ کي شامن هڪ ڏينهن سچي هيري ج
منڊي ڏئي چيو، ’هيءَ منهنجي طرفان گفٽ اٿئي،
کي آڱر مان نہ لاهج. آڱر ۾ هوندي هيءَ منڊي تو
منهنجي ياد هر وقت ڏياريندي رهندي.‘

واقعي شانتي منڊي آڱر ۾ پائي ڇڏي پوءِ نہ ڳ
ڪٿي ٽي لکي آفيس ۾ تہ ڦهلجي پر گهر ۾ بہ
پهتي.

شانتيءَ جو پيءُ لکپتي هو. هن جو شانتيءَ جو ڪ
معمولي ڇوڪري سان رشتو رکڻ ناگوار هو. هن شان
کي موڪل وٺارائي مهينو کن ٻاهر موڪلي ڇڏيو ج
شانتي شامن سان نہ گڏجي سگهي ۽ هن جو خيال
ڇڏي.

ان وچ ۾ شانتيءَ جي ڪا چٺي چپاٽي بہ ڪونہ آ
باقي هڪ لفافي ۾ سندس ساهيڙيءَ هٿان هيري
منڊي باعزت شامن وٽ واپس موٽي آئي.

جڏهن ايتري قدر ڳالهہ پهتي تہ شامن ويڳاڻو
ويو. ان وچ ۾ اها افواهہ هئي تہ شانتيءَ جي شادي
لکپتي ڇوڪري سان ٺهہ ٿي آهي ۽ هاڻي شادي بہ جل

بيمار لڳو پيو هوس.

جنهن شانتيءَ جي تلاش ۾ هو ڀٽڪيو ٿي ان جو علاج ته لاعلاج هو، من جي شانتي هن کي ڪٿي نه ملي.

ڪجھ ڏينهن کان پوءِ هن محسوس ڪيو ته شانتي تلاش ڪرڻ سان نه ملندي جيستائين من ۾ شانتي نه آهي. هن من ۾ ڪي شانتيءَ جي يادين کان آجو ڪري ٻئي پاسي لڳائڻ جي ڪوشش ڪئي.

هڪ ڏينهن گلابي گلن جو گلدستو ڪٽي ڪير آيو. ماڻس گلدستي ۾ گل سجائي رکيا ۽ اهو روز جو نيم ٿي ويو. روز تازا گل گلدستي ۾ ڏسي هن ماءُ کان پڇيو ممي هيءَ منهنجي پسند جي گلاب جا گل ڪير ڪٽي آيو آهي؟

ممي، 'آهي ڪير تنهنجو شپ چنتڪ.' ائين چئي هوءَ مسڪرائڻ لڳي.

هڪ ڏينهن شامن گل آڻڻ واري چور کي پڪڙي ورتو، هو پيو ڪير نه پر هن جي اها ئي شانتي هئي. هن جي شانتي هن جي من جي شانتي.

شانتيءَ کي ڏسندي ئي هن عجب مان چيو، 'شانتي تون هتي؟ پر تنهنجي ته شادي ٿي ويئي هئي، پر تو ته ڪو سينگار ئي ڪونه ڪيو آهي؟'

شانتي، 'پر منهنجي ته شادي ڪونه ٿي ته سينگار ڪئين؟'

شامن، 'سو ڪئين؟'

شانتي، ’سو هئين، مون پهرين ملاقات ۾ ئي چوڪر
ڪي اسان جي پيار جي داستان ٻڌائي ڇڏي ۽ هن پنهنج
انساني جزبات کان ڪم وٺي اسان ٻنهي کي ملائڻ ۾ م
ڪرڻ جو واعدو ڪيو.‘

شامن، ’سو وري ڪئين؟ ڇا هن توسان شادي نہ ڪ
ڪرڻ چاهي؟

شانتي، ’نہ اهڙي ڳالھ نہ آهي. منهنجي ۽ تنهنج
خوشيءَ لاءِ هن ان شاديءَ کان انڪار ڪري منهنجي
پيءُ جي دل کٽي ڪري ڇڏي ۽ انهن کي سمجهائي مڃا
هاڻي نہ اهي بہ راضي ٿي ويا آهن ۽ اج شام جو توهان س
گڏجڻ بہ ايندا.‘

شامن جي خوشيءَ جو نہ پار ئي نہ هو. هن جو من
شانت ٿي ويو هو. شانتيءَ جي تلاش ۾ هو ڪٿي جو ڪ
ڀٽڪيو هو پر هن کي شانتي نہ ملي هئي. اج من شا
ٿيس تہ ڀٽڪو ختم ٿي ويس. سچ آهي شانتي من ا
هئڻ کپي، ان کي ڀٽڪائڻ سان شانتي پري ٿيندي ويند

اج تہ هن جي اندرين شانتيءَ سان گڏ هن جي
جي شانتي بہ هن سان گڏ هئي. مطلب تہ اج هو شان
جي تلاش ڪري چڪو هو.

اج هن جو من ايڏو هلڪو هو جڻ هوا ۾ پئي اڏا

نريش ماءُ کي ڀاڪر ۾ ڀري مسڪرائي چويس ٿو.

ماٽس نريش جا هٿ پري ڪندي خفي ٿي، ’سندري سندري، سندري. ٻڌي منهنجا ته ڪن ئي پچي پيا آهن. مان ٿي چوان اهڙو آهي ڇا سندريءَ ۾؟ نوڪري ته مان نوهرن کي ڪرائڻ به نٿي چاهيان ڀلا نونهن نوڪريءَ تي ويندي ته منهنجي شيوا ڪير ڪندو؟ توکي ته خبر آهي ته مان دل جي مريض آهيان. وري گوڏن کان به لاچار. ڪوته گهر ۾ هجي نه شيوا ڪرڻ وارو.

نريش تکڙا قدم وڌائي ٻاهر نڪري ٿو وڃي. ماٽس پٽيون ڏسندي رهجي ٿي وڃين. نريش ۽ پريش ٻه ئي ته پٽ آهن ستيءَ جا. ننڍي هوندي ئي هنن جي مٿي تان پيءُ جو هٿ کڄي ويو ته ستيءَ پنهنجو رت ست ڏئي هنن کي پڙهايو ۽ لائڪيءَ لڳايو آهي. اهو احسان ته نريش به ڪون ڀليو آهي پر سندري هن جي ڪلاس فيلو آهي. چوڪري فهمتي، خانداني، سندر ۽ سليڪي واري آهي. صرف شاديءَ ۾ ڏيتي ليتي نه ڏئي سگهڻ جي ئي دير آهي نه ته نريش ۽ سندريءَ جي شادي ڪڏهو ڪو ٿي چڪي هجي ها.

نريش جو ننڍو ڀاءُ پريش به هن سال انجينئري پاس ڪري اڇي نوڪريءَ تي لڳو آهي. ستيءَ هميشه دک درد ۾ زندگي گهاري آهي. هاڻي هوءَ پٽن جي ڏيتي ليتيءَ مان دل جا سڀ دٻيل ارمان پورا ڪرڻ ٿي چاهي. پر نريش

صورت ۽ سيرت

پٽ نريش-ماٽس نريش کي سڏ ڪندي تي چوي،
’ٻڌين ٿو، تنهنجي مامي بمبئيءَ مان تو لاءِ مائٽي موڪلي
آهي. ڇوڪري گريجوئيٽ آهي ۽ پٽس وڏو واپاري.‘ نريش
تيار ٿيڻ ۾ لڳو پيو آهي ڪيس جلدي ڊسپينسري پهچڻو
آهي. بوٽ ڪڍي پائڻ ٿو لڳي. ماٽس چوڻ جاري تي رکي،
’ٻڌين ٿو نريش لکيو اٿائين تہ تي چار لک ڏيڻ تہ هن لاءِ
معمولي ڳالهہ آهي.‘

نريش بوٽ تي برش ڦيري واش بيسن ۾ هٿ ٿو
ڌوئي. ماٽس چوي تي ’اڙي تون ٻڌين بہ ٿو يا نہ؟‘ نريش
هٿ ڌوئي ٽوال سان اُگهي ڊريسنگ ٽيبل وٽ اچي ٿو.
نريش ڪوبہ جواب نہ ڏيئي ڪنگي ڪڍي وارن تي ڦيريندي
چوي ٿو. ها، ها ممي ٻڌان پيو. پوءِ پلا ٻڌاءِ تہ سهين نہ
ڇوڪريءَ وارا توکي ڪڏهن ڏسڻ اچن؟

آئيني ۾ لاست لڪ ڪندي هو منهن ٿو ڪولي.

پلا ممي اهو تہ ٻڌايو تہ سندريءَ ۾ اهڙي ڪهڙي
ڪمي آهي جو توهان ٻين کي ڳولهي رهيا آهيو. سندري
ايم.بي.بي.ايس. ۾ منهنجي ڪلاس ۾ گڏ پڙهي آهي ۽
هاڻي مون وانگر ڊاڪٽري پئي ڪري. اها چار لک ڏيتي
ليتي نہ آڻيندي تہ ڇا آهي؟ هر مهيني چار ڇهہ هزار
تنهنجي تريءَ تي اچي رکندي. ڇا اهي گهٽ آهن؟

ستيءَ جي خوشيءَ جو نڪاڻو نہ هو. سندري کي
ڏيڻ جو ان کان وڏو موقعو نہ هو.
لتا ڪنوار ٿي گهر ۾ آئي. پاڻ سان ايڏو ڏاجو ۽ ناڻو
آئي جو ستي تہ ڪپڙن ۾ ئي نہ پئي ماپي. نونهن جي
گهول پئي وڃي. هن جي چوويهہ ئي ڪلاڪ چمچاگيري
ڪري.
پر لتا اهڙي نخري ۽ نڪ چڙهي هئي جو چئي
بس ڪر. هر وقت هڪ نوڪر هن کي پاڻي گلاس
ڻ لاءِ بہ موجود هئڻ کپندو هو. مجال جا روٽي ٺاهڻ ۾
مدد ڪري؟ روٽي کائڻ وقت چوندي هئي تہ منهنجي
ڪن ۾ هڪ نوڪر منهنجي پنيان بيٺو هوندو هو جيڪو
ضرورت مطابق پليٽ پائي پاڻي وغيره سروَ ڪري. رسوئيءَ
وڃڻ تہ ماٺہ پر وقت تي ڪا شيءِ دير سان پهچڻ تي
ٿي زمين آسمان هڪ ڪندي.
آخر چووينهن ڪلاڪن جو نوڪر رکڻو پين. هن لاءِ
الڳ ڪار خريد ڪري ڏيڻي پين. لڪپتيءَ جي ڌيءُ ڌرتيءَ
تي پير رکي ڪيئن هلي. ڪار ۾ جڏهن من پويس
خريداري ڪرڻ نڪري وئي يا ڪلب ۾ وڃي. ڪنهن
پارٽيءَ يا سئنيما ۾ وڃي تہ هن کان پڇڻ جي ڪنهن جي
جُررت نہ ٿيندي هئي.
سچو ڏينهن سس گهر ۾ هوندي ڳالهائيندي ڪونہ
هئي ڪمري کي پڙدو لڳائي ويس وڃا پئي مٿيندي ۽

آهي جو مٽجي ئي نٿو.

رات جا نو لڳي ويا آهن کاڌو ٽيبل تي لڳو پيو آهي. پر نريش اڃان نه آيو آهي. هو ته روز ستين بجي ئي گهر پهچي نوين بجي روٽي کائيندو آهي. پريس ۽ ماٽس پريشانيءَ مان چهل قدمي ڪري رهيا آهن. ايتري ۾ ڪار جو هارن ٻڌي ٻئي در ڏانهن ڀڄن ٿا.

نريش ۽ سندري ڪار مان لهن ٿا هنن جي ڳلي ۾ گلابن جي گلن جون مالهائون پيل آهن. ٻئي اچي ماءُ جي پيرن تي هٿ رکي آسيس ٿا وٺڻ چاهين، پرهي ڇا؟ ستي ٻه قدم پٺتي هٽي ٿي وڃي. اهڙي اميد ته هن ڪڏهن به نه ڪئي هئي ته ڪو نريش اهڙو نالائق نڪرندو. ماءُ جي رضامنديءَ بنان شادي ڪري هلي ايندو. ڪيڏو نه ارمان هوس ته نريش جي شادي ڌوم ڌام سان ڪندس، سڀ ارادا مٽيءَ ۾ ملي ويس.

ستي تڪڙن قدمن سان پنهنجي ڪمري ۾ وڃي در بند ٿي ڪري ڇڏي.

ڏينهن ته تڪڙا گذرندا ٿي ويا پر سندري ڄڻ پرائي گهر ۾ وقت ڪاٽي رهي هئي. شاديءَ کان مهينو کن پوءِ ستيءَ جو ڀاءُ بمبئيءَ مان آيو. ستيءَ کي دلاسو ڏيندي چيائين، ’ديدي، توهان دل ڇو ٿا لاهيو؟ نريش نه ته پريش ئي سهين ڳالهه وٺي ٿو رئي آهي. پريش کي ٿا لتا سان پرڻايون.

ڪوپ ۾ چانهن ناهي لتا کي ڏيندي چيائين، ’بسنتي موڪل تي وئي آهي مان ناشتو تيار ڪيان، توهان ٽيبل تي هلي اچو.‘ لتا چو ڪنهن جو احسان کڻي. هوءَ تہ سهي سنيري ٻاهر نڪري وئي. سس جاڻي سس جو گهر جاڻي. وني تہ هلي هوٽل تي.

سندريءَ سس کي نيرن ڪرائي ۽ روٽيءَ جي تياريءَ ۾ لڳي وئي. ستيءَ پاڄيون وغيره ڪٽي ڏنس ٻنهين گڏجي مِسي ڪم ڪيو.

ٻئي ڏينهن سندري جلد اٿي نيرن ڪري منجهند لاءِ ٽفن تيار ڪري سيني کي ڏنا ۽ پاڻ بہ ڊيوٽيءَ تي رواني ٿي وئي. شام جو جيئن ڪلنڪ تان آئي تہ سسڻس بستري تي پئي سهڪي ۽ پگهر ريلا ڪري وهي رهيو اٿس. هڪ دم سندري سمجهي وئي تہ هيءُ هارٽ اٽيڪ جون نشانيون آهن. هن هڪ دم نريش کي فون ڪري ايمبولينس گهرائي ۽ سس کي وٺي هاسپيٽل وئي اتي هن کي پرتي ڪرائي سڀ فارميلٽيون پوريون ڪرايائين. ڊاڪٽر سان جاڻ سڃاڻ هئڻ ڪري ستيءَ جو هٿون هٿ علاج ٿيڻ لڳو. هن کي انسينٽيو وارڊ ۾ رکيو ويو. سندريءَ کي تہ هن جي شيوا ٽهل جو موقعو مليو ويو پوري لگن سان ڊاڪٽري شيوا ڪمايائين. رات جو پڻ سس وٽ رهي پئي ۽ پندرهان ڏينهن سس جي اهڙي شيوا ڪيائين جو ستيءَ جو دل جيتي ورتائين. وقت تي دوا ڏيڻ، جوس ڏيڻ ۽ اسپنج

سورهان سينگار پئي ڪندي هئي. پر ستيءَ کي هن نخر
نار جا نخرا تہ ڪٽڻا ئي هئا.

اڄ آرتوار جو ڏينهن آهي. صبوع جا ڇهہ لڳي
آهن پر چانهہ اڃان ڪمرن ۾ ڪونہ پهتي آهي. ستيءَ
تہ سندري سنان پاڻي ڪري چانهہ جي ٽري کڻي پ
آئي. ستيءَ منهن ۾ گهنج وجهندي چيو، ’ڇو تون چان
کڻي آئي آهين؟ بسنتي ڪيڏانهن وئي؟‘

سندريءَ سس کي پيري پئي چيو، ’ممي هوءَ
ڪلهہ ئي هفتي جي موڪل وٺي وئي آهي. سندس پي
سخت بيمار آهي.‘

ستيءَ چانهہ جو ڪوپ کڻندي چيو، ’پوءِ ڪم جو
ٿيندو؟‘

سندري، ’ممي مون رات جا باسڻ صاف ڪري ڇڏ
آهن ۽ بهاري بہ هڻي ڇڏي آهي هاڻي ناشتو تيار ڪرڻ ت
وڃان. اڄ تہ آرتوار آهي منهنجي موڪل آهي. توهان خي
نہ ڪندا.‘

ستيءَ سمت جو ساهہ کنيو.

هتي لتا جي اک انين بجي کلي. هن کي بيڊ ٽ
جي عادت هئي پر اڄ ٽي نہ ڏسي غصي ۾ چلائي چيائين
’بنستي، او بسنتي! مري وئينءَ ڇا؟‘

ايتري ۾ در جو پڙدو هٽائي ٽري کڻي سندري
مارننگ ڪندي مسڪرائيندي اچي لتا جي پر ۾ بيني

چيڪ جي واپسي

مسٽر برائون آمريڪا جو ڪروڙپتي جوهري آهي. وديشي ماڻهو گهمڻ ۽ واپار ۾ آزمودا وڻڻ جا ڏاڍا شوقين ٿين. واپار جي لهہ چڙهہ بہ چڱي طرح پرکي وٺن. هندوستان ڏانهن هر وديشي جي نظر سوني جهرڪيءَ جي روپ ۾ نظر ۾ سمايل آهي.

مسٽر برائون کي بہ واپار سانگي هندوستان اچڻو پيو. هتان هن هيرن ۽ سون جي زيورن جي خوب خريداري ڪئي. جڏهن موٽيو ٿي تہ لک کن جي ڪوٽ پئجي ويس. واپاري وقت تي بئي واپاريءَ جي ڪم ايندا آهن. ياد ايندي ئي هو پنهنجي هندوستاني جوهري دوست ماليرام وٽ پهتو. ماليرام بنا هيل حجت جي هڪ لک جو چيڪ ڪٽي مسٽر برائون کي ڏئي ڇڏيو. مسٽر برائون ديش وري هڪ لک جو چيڪ ڪٽيو ۽ ماليرام کي موڪلي ڏنو.

وقت جي بلهار واپار سانگي ماليرام کي پڻ آمريڪا وڃڻو پيو. خوب سون ۽

ڪرڻ وغيره ڏئي. سندريءَ پنهنجي لڪل ڳڻن جي ڄاڻ ڏيئي ڇڏي. لتا تہ بس، ’هي، هلو ڪرڻ ايندي هئي جڻ ڪا ڏاري آهي.‘

آخر ستي نيڪ ٿي گهر آئي. هاڻي سندري گهر ۾ بہ هن جي ضرورتن جو ڌيان رکڻ لڳي. ڊاڪٽرن سان صلاح ڪري ان مطابق علاج بہ ٿيندو رهيو.

ستيءَ جون تہ هاڻي ڄڻ اکيون ئي کلي ويون. سندري هر شام سس لاءِ تازو جوس وٺي ايندي هئي ۽ زوري هن کي پياريندي هئي. اڄ جوس پيئندي ستيءَ جي اکين ۾ ڳوڙها تري آيا. هن سندريءَ کي ڀاڪر ۾ ڀري ڳراٽڙي پائي پريم سان ڇاتيءَ سان لڳائي چيو، ’پٽ تو تہ مونکي اڄين بچائي ورتو جو ڪا ڌيءُ بہ ماءُ جي شيوا نہ ڪري. مون جيڪا تنهنجي دل دکائي آهي ان لاءِ مونکي معاف ڪجائينءَ. مون اڄ ڄاتو تہ نونهن بہ ڌيءُ جو ئي روپ آهي. اڄ کان گهر ڌياڻي تون آهين. هاڻ ڪبٽ مان سون جو باڪس ڪڍي اچ. باڪس مان بہ ٿلها ڪنگڻ ڪڍي سندريءَ جي هٿن ۾ پائيندي چوي ٿي، ’ڪڏ ۾ پئي ڏيتي ليتي گهوريو اهڙو سون جو ڪن چني نونهن يا ڌيءُ جي سيرت ڏسڻ کپي نہ صرف صورت. سندريءَ کي اڄ ماءُ ملي. هوءَ ستيءَ جي سيني سان لڳي ويئي.

مسٽر برائون چيو، ’اسان جي ديش
جي ريت آهي تہ اسان ڪنهن بہ شيءِ جي
ملڻ تي جيترو خوش ٿيندا آهيون. ايشور
جي شيءِ هئي انهين ئي واپس ورتي ان
۾ دک ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالهہ آهي؟‘
ماليرام وائڙو ٿي ويو. افسوس ۾ هن
جا پير اتي ئي سُن ٿي ويا. مسٽر برائون
چيس، ’ڏيو مونکي اهو چيڪ واپس ڏيو.
مونکي خبر آهي تہ هندوستاني ڪابہ شيءِ
ملڻ تي خوب خوش ٿيندا آهن ۽ موٽائي
وڃڻ مهل تمام دکي ٿيندا آهن.‘ ۽ مسٽر
برائون چيڪ ڪينسل ڪري ڇڏيو ۽ ڦاڙي
ٽڪر ٽڪر ڪري ڦٽو ڪري ڇڏيو.

هيرن جي خريداري ڪيائين ۽ نتيجو
اهو نڪتو جو ٻن لکن جو ڪوٽ ٿي پيس.
ياد آيس مسٽر برائون جي پنهنجپائيءَ
سان هن جي دُڪان ۾ گِهڙي ويو. مسٽر
برائون بنان هيل حجت جي ٻن لکن جو
چيڪ ڪٽي ماليرام جي هٿ تي
رکيو. ٻي ڪا منهنجي لائق شيوا؟ مٺي
موهڪ مسڪان اڇليندي چيو، ’سائين وڏي
مهرباني.‘ چئي ماليرام جيئن ئي دڪان
تان لٿو ته ڇا ڏسي هڪ جنازو پيو ٿو اچي
جنهنجي پٺيان گهڻئي ماڻهو ڳائيندا ۽
نچندا پيا اچن.

ماليرام وائڙو ٿي واپس دڪان ۾
گهڙي مسٽر برائون کان پڇيو ته ’هيءَ
ڪنهن جو جنازو آهي؟‘

مسٽر برائون وراڻيو، ’هيءُ هڪ
نوجوان جو جنازو آهي اُهو ستت صبوع ئي
گذاري ويو آهي.‘

وائڙو ٿي ماليرام چيو، ’ڏاڍي عجب
جي ڳالهہ آهي توهان جي ديش ۾ هڙي
جوان جي مرڻ تي نچن پيا اها ته تمام
ڏاڍي ماتم جي ڳالهہ آهي.‘

ڏسن تہ نونهڻس روئي ڪٽي ڪن ڪيا آهن، هنجون ڪٽي هاريون اٿس، بس ئي نہ ڪري.

هڪ چيو، ’پٽ تہ هڪ ئي اٿس نونهن بہ اها ئي اٿس ڏيءُ بہ پرڻجي ويس.‘

ٻئي ڏينهن ڳالهہ ٻولهہ جو نشانو نهالچند جي نونهن هئي.

هڪ چيو، ’نونهن جو سس ڏانهن ڪيڏو نہ لاڙو هو، پائي نونهن هجي تہ اهڙي! چا تہ روئي پئي. اڄ ڪلهہ جون نوهرون چون تہ اڄ سس مري سياڻي ٻيو ڏينهن ٿئي. سس لاءِ روئڻ تہ ٿيو پري.‘

ٻيءَ چيو، ’ها چوندا آهن تہ جيئري ڪين سنڀائينس ۽ مئي دپ دپ پٽيائينس.‘

ٽينءَ چيو، ’خبر بہ اٿو، ’روٿي هن عمر ۾ بہ پوڙهو پوڙهي الڳ رڌي پچائي کائيندا هئا.‘

پهرينءَ پڇيو، ’اهو وري ڪئين؟ پلا ڪئين ناهيندا هوندا؟‘

ٻيءَ چيو، ’آئي منهنجا تہ تاڪ لڳي ويا آهن پلا ڪئين ڪندا هوندا؟‘

حقيقت هي ۽ بہ

حقيقت ۾ ستسنگ ۾ زالون گھڻو ڪري ٻن طرفن جي فائدن لاءِ وينديون آهن. اهو ستسنگ ۾ وڃڻ سان مونکي بخوبي معلوم ٿي ويو هو. پهريون فائدو هو ايشور جو نام جپڻ ۽ ٻيو هو ستسنگ کان پوءِ ڳالهيون ٻولهيون ڪري پنهنجي دک درد کي اوري هيانءُ هلڪو ڪرڻ يا سڄي شهر ۽ دنيا جون خبرون ٻڌڻ ۽ ٻڌائڻ.

اڄ ستسنگ کان پوءِ ڳالهہ ٻولهہ جو نشانو هئي نهالچند جي زال جيڪا صبوع گذاري ويئي هئي.

هڪ ستسنگياڻيءَ چيو، 'ويچاري اٺن، نون سالن کان بيمار هئي. شايد ڪينسر جي بيماري هئس.'

ٻيءَ چيو، 'عمر بہ ڪافي هئس پٽ، پوٽا، ڏوهٽا وڏو ايال هئس، چڱو ٿيو وڃي سکي ٿي.

پوءِ سڀ زالون گڏجي ميڙ ڪري نهالچند جي گھر زالن جي بيٺڪ ۾ ويون.

آمڙ جو عقص

ڪملا بٽاٽي

تينئن چيو، ’بس مڙيو ئي پوڙهو پوڙهي لڳي ويندا هئا پيٽ پورتي ته ڪرڻي ئي آهي ڪجهه پڪو جهڙو تهڙو ڪائي پيا گذر ڪندا هئا.‘

پهرينءَ عجب وچان پڇيو، ’پوءِ هاڻي هو پيرسن ڇا ڪندو؟‘

اُها عجب ۾ پئي سوال جو انتظار ئي ڪندي رهي ۽ هڪ ڪري زالون بنان ڪنهن جواب ڏني پنهنجي گهر جي واٽ وٺي رمنديون رهيون.

پهرين اتي ئي بيٺي بيٺي انهن کي دير تائين ويندو ڏسندي رهي ۽ ڏسندي رهي جيستائين هو هن جي نظر کان اوجهل نه ٿي ويون. اهو هڪ سوال هن جي ذهن ۾ مانڊاڻا هڻي. رهيو هو.